

Begroting
2023 – 2026

***Trots op Borne in
onzekere tijden***

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
2 Leeswijzer	4
3 Bestuurlijke en financiële hoofdlijnen	5
3.1 Bestuurlijke hoofdlijnen	6
3.2 Financiële hoofdlijnen.....	8
4 Programma's	10
4.1 programma Wonen en leven	12
4.2 programma Duurzame toekomst.....	15
4.3 programma Inclusieve samenleving.....	17
4.4 programma Bestuur en samenleving	22
4.5 programma Financieel gezond.....	24
5 Paragrafen	28
5.1 paragraaf Lokale heffingen	30
5.2 paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing.....	40
5.3 paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	46
5.4 paragraaf Financiering	52
5.5 paragraaf Bedrijfsvoering	55
5.6 paragraaf Verbonden partijen	59
5.7 paragraaf Grondbeleid	63
6 Financiële begroting	67
6.1 Overzicht van baten en lasten.....	68
6.2 programma Uiteenzetting van de financiële positie	69
6.2.1 Prognose meerjarenbalans	69
6.2.2 EMU-saldo.....	70
6.2.3 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	71
6.2.4 Investerings- en financieringsoverzicht.....	71
6.2.5 Reserves en voorzieningen.....	73
6.2.6 Structurele reservemutaties.....	74
6.2.7 Incidentele baten en lasten	76
Bijlagen	77
7.1 Uitgangspunten begroting 2023	78
7.2 Verplichte beleidsindicatoren	79
7.3 Baten en lasten per taakveld.....	87

1 Inleiding

Trots in onzekere tijden

Het is goed wonen en leven in Borne. Inwoners zijn tevreden over hun woonomgeving en hoe buren met elkaar omgaan. Ook over hun eigen leven en hun gezondheid zijn Bornenaren positief. We hebben een rijk verenigingsleven, actieve ondernemers en betrokken inwoners. Dat wordt bevestigd in onderzoeken van Elsevier Weekblad en Nextdoor. Met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties zijn we trots op Borne!

Tegelijkertijd leven we in onzekere tijden. Prijsstijgingen en inflatie zijn duidelijk merkbaar voor onze inwoners en ondernemers. Niet alleen lagere inkomens hebben moeite om elke maand rond te komen, steeds meer mensen en gezinnen kunnen hun dagelijkse boodschappen en energierekening niet meer betalen. Ondanks de maatregelen die de rijksoverheid heeft aangekondigd, lijkt het onvermijdelijk dat we als gemeente ook te hulp moeten schieten.

Ook wij als gemeente ervaren de onzekerheid. De inflatie zorgt voor verder stijgende kosten van projecten en ook onze energierekening gaat fors omhoog. Gemeenteraad en college willen blijven investeren in de samenleving én een financieel gezonde gemeente zijn. Daarvoor moeten we samen alle zeilen bijzetten.

Met de begroting geven we een eerste impuls aan onze ambities. We versterken de coördinatie op de woonagenda voor een gevarieerd en toekomstbestendig woonaanbod. We bereiden een programma voor om een klimaatneutrale gemeenschap te worden en blijven inzetten op de energietransitie. We investeren in transparant bestuur en een betrouwbare overheid voor onze gemeenschap. En we versterken de transformatie in het sociaal domein zodat iedereen in Borne zijn eigen (noaber)kracht kan blijven inzetten.

De opgaven waar we voor staan vraagt samenwerking tussen bestuur en samenleving. We moeten als raad en college bestuurskracht tonen door onze schouders onder onze ambities te zetten. De trots op Borne die we delen is een krachtig vertrekpunt om samen de onzekerheden tegemoet te treden.

Het College van Burgemeester en Wethouders

2 Leeswijzer

Overeenkomstig artikel 190 van de Gemeentewet biedt het college de gemeenteraad een meerjarenbegroting aan. Deze begroting is ook bedoeld om de gemeenteraad en de Bornse samenleving inzicht te geven in de verwachte inkomsten en uitgaven van de gemeente. Hiermee kunnen zij zich een oordeel vormen over de financiële positie en de beleidskeuzes van de gemeente. Voor de gemeenteraad dient de begroting als kader om beleidskeuzes te maken en te sturen op prioriteiten voor deze raadsperiode. Voor het college is de begroting het financieel en beleidsmatig kader voor de jaarschijf 2023.

De begroting die hier voorligt is gebaseerd op de kaderbrief 2023-2026.

In hoofdstuk 3 volgt een toelichting op de bestuurlijke en financiële hoofdlijnen. In hoofdstuk 4 worden de programma's beschreven. De begrotingsindeling bestaat uit vier programma's en verschillende programmaonderdelen; deze worden thema's genoemd. De beschrijving per programma en thema is telkens opgebouwd vanuit de drie w-vragen:

1. Wat willen we bereiken?
2. Wat gaan we daarvoor doen?
3. Wat gaat het kosten?

Voor de vergelijking hebben wij de jaarrekeningcijfers van 2021 opgenomen in de meerjarenoverzichten met baten en lasten per programmaonderdeel.

In hoofdstuk 5 zijn de verplichte paragrafen opgenomen. Het doel van de paragrafen is om onderwerpen die programma overstijgend zijn inzichtelijk te maken.

Hoofdstuk 6 gaat in op de financiële begroting. Dit betreffen veelal financiële overzichten op detailniveau. Dit zijn o.a. de verplichte overzichten waar wij over moeten rapporteren.

Tot slot komen in hoofdstuk 7 de bijlagen aan bod. Hierin staan onder andere de uitgangspunten van deze begroting, de verdeling van baten en lasten per taakveld en een detailoverzicht van alle verbonden partijen.

3 Bestuurlijke en financiële hoofdlijnen

3.1 Bestuurlijke hoofdlijnen

Deze begroting is een eerste vertaling van de kaderbrief, het raadsakkoord en de (herijkte) toekomstvisie MijnBorne2030. Met de uitwerking van de bestuurlijke agenda wordt de komende maanden verder invulling gegeven aan het raadsakkoord.

Samen toekomstbestendig

De gemeente Borne is een groeigemeente waar mensen graag wonen of verblijven en ondernemers volop kansen zien. De gemeente Borne heeft een vitale gemeenschap. Inwoners van Borne, Hertme en Zenderen wonen en leven in een gemeente waarin gemeenschapsgevoel, noaberschap en gastvrijheid hoog in het vaandel staan. Aan ideeën en creativiteit, die in onze dynamische dorpen en wijken volop aanwezig zijn, wordt waar mogelijk ruimte gegeven. De gemeente is en wil op een verbindende manier volop onderdeel zijn van de ontwikkelingen. Het welzijn en welbevinden van inwoners, ondernemers en andere betrokkenen staat voorop bij keuzes die aan de orde zijn. Goede voorzieningen moeten voor iedereen bereikbaar zijn. De gemeente Borne is een inclusieve samenleving. Iedereen kan meedoen en wordt gehoord, ongeacht afkomst, geaardheid, leeftijd of beperking. Daarom blijft de gemeente investeren in zaken die daar recht aan doen én kansen scheppen voor de toekomst: van gezondheid tot onderwijs en van goede infrastructuur tot aan duurzame leefbaarheid. Wie in Borne, Hertme of Zenderen woont, werkt, onderneemt of recreëert voelt dat er oog en oor is voor de dingen die de mensen raken. De gemeente Borne, een betrokken gemeenschap met een inclusieve en gastvrije blik op de toekomst!

Als gemeente willen wij onze zelfstandigheid behouden. De herijkte toekomstvisie MijnBorne2030 is ons koersdocument tot en met 2030. Bij ontwikkelingen kijken we naar wat onze samenleving op dat thema als ambitie heeft geformuleerd. Dit wordt in de afwegingen meegenomen. Omdat ontwikkelingen snel gaan in deze roerige tijd wil de gemeenteraad ruimte houden voor een goed participatief proces en het gesprek in de raad en met het college. De toekomstvisie spreekt uit dat in 2030 'De gemeente Borne is een participerende overheid geworden'. De gemeente zet zich in op haar regisserende rol en bestuur en organisatie van de gemeente veranderen mee om goed toegerust te zijn voor de toekomst.

Prioriteiten en ambities

In het raadsakkoord heeft de gemeenteraad voor deze raadsperiode vijf thema's prioriteit gegeven.

Ruimte voor een groeiende, leefbare gemeente

De ambitie is om een voldoende gevarieerd en toekomstbestendig woonaanbod te realiseren dat aansluit bij de woonbehoefte in de kernen.

Hiervoor wil de raad de woonvisie 2022-2032 samen met inwoners vormgeven en zelf meer betrokken zijn bij het proces. Met de woonvisie wil de raad de vraag 'in welke mate wil de gemeente Borne doorgroeien?' beantwoorden. Speciale aandacht wordt gevraagd voor mogelijkheden om innovatieve en betaalbare woonvarianten te ontwikkelen.

Samen sneller verduurzamen

De ambitie is om Borne in 2050 een klimaatneutrale gemeenschap te laten zijn.

Hiervoor wil de raad in een integraal programma Duurzaamheid tussendoelen voor 2026 en 2030 opnemen. De integrale aanpak omvat het ruimtelijke en sociale domein. De mogelijkheden voor zonne-energie, windenergie en energieopslag in Borne worden geïnventariseerd en de CO2-reductie wordt gemonitord. Als centrale opgave ziet de gemeenteraad om samenwerking met en participatie van inwoners goed vorm te geven. De raad wil zelf vooraf betrokken zijn bij het bepalen van het ambitieniveau. De gemeente zal zelf het goede voorbeeld moeten geven en voldoende middelen en capaciteit beschikbaar stellen om de ambities op het gebied van duurzaamheid te realiseren.

Noaberschap en (veer)kracht

De ambitie is dat iedereen in Borne zijn eigen (noaber)kracht kan inzetten en dat gemeente en partners op een passende en nabije manier ondersteunen als dat niet kan.

Hiervoor wil de raad de Visie Sociaal Domein realiseren door het programma uit te voeren en de voortgang te monitoren. Stimuleren van inwonersinitiatieven en samenwerking met partners om (preventieve) voorzieningen te organiseren om zo dicht bij inwoners te komen. Een inclusie-agenda moet bijdragen aan een inclusieve samenleving en voorkomen van misbruik blijft aandacht vragen.

Financiën, balans en inzicht in Borne

De ambitie is om een structureel financieel gezonde gemeente te zijn.

Hiervoor wil de raad inzicht in de financiële situatie van Borne door een te ontwikkelen dashboard dat de komende jaren uitgebouwd kan worden met beleidsmatige informatie. Voor de grote projecten wil de raad inzicht in de voortgang en de mogelijkheden om kaders bij te stellen.

De Bornse gemeenschap en transparant bestuur

De ambitie is om een betrouwbare en servicegerichte overheid te zijn ten dienste van de samenleving.

Hiervoor wil de raad in gesprek over 'welke gemeente willen we zijn'. Het werken met een meerjarige bestuurlijke agenda moet inzicht geven in het proces en de rol van de raad. Bij projecten met een grote maatschappelijke impact worden raad en burgers aan de voorkant betrokken. Tenslotte wil de raad de kwaliteit van bestuurlijke voorstellen verbeteren.

Indeling begroting

Met het nieuwe raadsakkoord heeft de gemeenteraad nieuwe prioriteiten vastgesteld. Om de indeling van de programmabegroting aan te laten sluiten op de prioriteiten uit het raadsakkoord 2022-2026, is de volgende programma-indeling gecreëerd:

1. Ruimte voor een groeiende, leefbare gemeente - programma Wonen en leven
2. Samen sneller verduurzamen - programma Duurzame toekomst
3. Noaberschap en (veer)kracht - programma Inclusieve samenleving
4. De Bornse gemeenschap en transparant bestuur - programma Bestuur en samenleving
5. Financiën, balans en inzicht in Borne - programma Financieel gezond

3.2 Financiële hoofdlijnen

In het nieuwe raadsakkoord heeft de gemeenteraad de koers voor de komende raadsperiode vastgelegd. Op basis hiervan is de kaderbrief 2023-2026 in juli 2022 vastgesteld door de gemeenteraad en vormt deze de basis voor de meerjarenbegroting 2023-2026. Om de prioriteiten uit het raadsakkoord aan te laten sluiten op deze begroting, is de begroting ingedeeld in vijf programma's:

1. Programma Wonen en leven
2. Programma Duurzame toekomst
3. Programma Inclusieve samenleving
4. Programma Bestuur en samenleving
5. Programma Financieel gezond

Deze programma's zijn vervolgens onderverdeeld in diverse thema's. Om deze begroting te kunnen vergelijken op programma- en themaniveau met de vorige begroting, zijn de tabellen waarin ook de vorige jaren worden weergegeven omgebouwd van de oude naar de nieuwe programma- en themastructuur.

Deze begroting bouwt verder op het financiële perspectief dat is gegeven bij de kaderbrief. Dat wil zeggen dat deze begroting bestaat uit het bestaande beleid plus autonome ontwikkelingen en dat de meicirculaire 2022 vanuit het Rijk de basis is voor financiële inkomsten. Hierin zijn ten opzichte van de meerjarenbegroting 2022-2025 de herverdeeleeffecten van het gemeentefonds en het woonplaatsbeginsel in de jeugdzorg verwerkt. Voor 2026 wordt net als in voorgaande jaren 75% van de toegezegde middelen vanuit het Rijk voor jeugdzorg structureel in de begroting verwerkt. Daarnaast zijn de raadsbesluiten t/m juli en autonome ontwikkelingen opgenomen. Dit leidt tot het volgende meerjarig perspectief:

Financieel perspectief (* €1.000)	Begroting 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026
Incidenteel	529 N	39 V	30 V	0 V
Structureel	536 V	2.350 V	4.496 V	2.141 V
Eindtotaal	7 V	2.390 V	4.526 V	2.141 V

Hiermee is de begroting van Borne meerjarig structureel sluitend. Echter, in de economische ramingen laat Centraal planbureau zien dat voorspellingen onzeker zijn als gevolg van de oorlog in Oekraïne en andere internationale ontwikkelingen. Dit zien we terug in enorme onzekerheid op de energiemarkt en een hoge inflatie op de korte termijn. In deze primaire begroting is hier nog geen rekening mee gehouden. Er wordt in de eerste wijziging op deze begroting wel een eerste aanzet gegeven hoe hier mee om te gaan.

Het incidentele nadeel in het eerste jaar wordt veroorzaakt door de afboeking van het huidige gemeentehuis. Dit levert een incidenteel nadeel van €500.000 op. Het grote verschil tussen de structurele voordelen wordt voornamelijk veroorzaakt door het gemeentefonds. De kabinetsplannen reiken tot en met 2025. Dit zorgt voor jaarlijks hogere baten door hogere accessen, het schrappen van de opschalingskorting en door jeugdmiddelen. Vanaf 2026 wordt het volume van het accres bevroren en wordt het restant van de opschalingskorting geëffectueerd. Dit zorgt voor een enorme terugval in de laatste jaarschijf, ook wel het 'ravijn' genoemd. De financiële gevolgen voor Borne vallen gelukkig mee, ook in 2026 kunnen we uitgaan van een situatie waarin de baten en lasten elkaar nagenoeg in evenwicht houden.

De provincie Overijssel ziet erop toe dat gemeenten een structureel en reëel sluitende begroting hebben: de structurele lasten worden gedekt door structurele baten en de incidentele lasten mogen zowel gedekt worden door structurele, als incidentele baten. In dat geval hanteert de provincie repressief toezicht.

Als de begroting niet structureel en reëel sluitend is, moet aannemelijk worden gemaakt dat dit evenwicht binnen de termijn van de meerjarenraming tot stand wordt gebracht. Uitgangspunt is dat de begroting in het laatste begrotingsjaar sluitend moet zijn, maar dit perspectief -het laatste jaar is sluitend- mag niet telkens opschuiven. Het doel hiervan is dat een situatie met sluitende begroting en meerjarenramingen (voor alle jaren) telkens een stapje dichterbij komt. Met de voorliggende begroting voldoet onze gemeente aan het provinciaal toezicht kader.

Een overzicht van de financiële uitgangspunten die gehanteerd zijn in deze begroting is weergegeven in bijlage 1: 'uitgangspunten begroting 2023'.

Verschillenverklaring

In de kaderbrief 2023-2026 is de aansluiting gezocht bij de meerjarenbegroting 2022-2025, om van daaruit de verschillen te verklaren. In deze verschillenverklaring wordt daarom kort ingegaan op de belangrijkste wijzigingen die zitten tussen deze producten. Daarnaast is er ook een aantal wijzigingen meegenomen die nog niet in de kaderbrief waren verwerkt. Hier wordt ook op ingegaan.

De voornaamste verschillen tussen meerjarenbegroting en kaderbrief zaten in de positieve meicirculaire (€ 3 miljoen voordeel) en de autonome ontwikkelingen (€ 1,7 miljoen nadeel).

De autonome ontwikkelingen bestonden voornamelijk uit de indexaties op het sociaal domein over voorgaande jaren (€ 878.000 N), indexaties en overige autonome ontwikkelingen bij onze verbonden partijen (€ 500.000 N) en hersteloperaties op het gebied van onderhoud binnen sport (€ 200.000 N).

Verschillen	Begroting 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026
Saldo kaderbrief 2023-2026	416 V	1.858 V	4.130 V	1.105 V
Saldo meerjarenbegroting 2023-2026	7 V	2.390 V	4.526 V	2.141 V
Verschil	409 N	532 V	396 V	1036 V

Structurele wijzigingen die effect hebben vanaf 2023

In 2023 verslechtert de situatie ten opzichte van de kaderbrief met € 409.000.

Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt vanwege rentelasten. Door de grote wijzigingen bij de jaarstukken 2021 op onze grondexploitaties en doordat er versneld is verkocht daalt de boekwaarde snel. Hierdoor mag er de komende jaren structureel minder rente worden doorbelast.

Incidentele wijzigingen in 2024

In de kaderbrief werd in 2024 een last van bijna € 700.000 incidenteel beschouwd en de baat die er tegenover stond structureel. Dit is gecorrigeerd in de begroting.

Structurele wijzigingen die effect hebben vanaf 2024

Voor de jaarschijf 2024 is het beeld € 532.000 voordeliger. In de kaderbrief zijn we per abuis de aanvullende jeugdmiddelen voor 75% vergeten op te nemen. Dit levert vanaf 2024 een structureel aanvullend voordeel van € 900.000 op. Hier staat de negatieve rentelast, hierboven al gemeld, tegenover.

Structurele effecten vanaf 2025 en 2026

De structurele effecten van de onderwerpen genoemd in 2023 en 2024 zijn ook in de jaren daarna van toepassing. Als het gaat om de stelpost prijscompensatie wordt het structurele bedrag hoger. In 2026 staan er daarnaast nog een paar voordelen tegenover doordat er per abuis in de kaderbrief een last dubbel werd opgenomen.

4 Programma's

4.1 programma

Wonen en leven

4.1.1 Wat willen we bereiken?

Wonen en bouwen

Het woon- en leefklimaat in Borne wordt in hoge mate gewaardeerd. Dat willen we zo houden.

De vraag naar woningen neemt momenteel overal, dus ook in Borne, toe. Dat geldt voor alle segmenten, maar vooral voor de goedkope huur- en koopwoningen. Door de toegenomen behoefte is het vrijwel onmogelijk om een betaalbare, eigen koop- dan wel huurwoning te vinden.

Wij zien dan ook het belang in van bouwen in alle prijssegmenten voor alle doelgroepen en willen, samen met onze partners, waaronder de woningcorporatie Welbions, deze toenemende behoefte zo goed mogelijk faciliteren. In het kader van de 'Regionale Woonagenda Twente' leveren wij, met onze ambitie, een bijdrage aan het oplossen van de woningbouwproblematiek in Borne, maar ook in de regio Twente.

Daarnaast staat Borne, net als andere gemeenten, voor de enorme uitdaging om, naast aardgasloze en (bijna) energieneutrale nieuwbouw, de bestaande woningvoorraad te verduurzamen en aan te passen aan de energietransitie. Een regionale aanpak biedt daartoe de beste kansen.

De energielabels van een groot deel van de woningvoorraad in Borne is de afgelopen jaren aanzienlijk verbeterd. Ook het particuliere woningbezit is energetisch verbeterd, vooral door toepassing van energiebesparende maatregelen. Diverse subsidiemogelijkheden vanuit zowel het Rijk als de provincie hebben in dit verband stimulerend gewerkt.

Ruimtelijke ontwikkeling

We gaan aan de slag met de voorbereidingen voor de Omgevingsvisie. Elke gemeente moet in 2024 een omgevingsvisie gereed hebben.

Mobiliteit en infrastructuur

Inwoners kunnen zich veilig en makkelijk in Borne verplaatsen. We steunen de provincie in de realisatie van de provinciale Vloedbeltverbinding. Samen met de raad bepalen we in 2023 de uitgangspunten voor de N743 en de N744 na aanleg van de Vloedbeltverbinding.

Openbare ruimte

We gaan de openbare ruimte publieksvriendelijk en functioneel inrichten. Hierbij nemen wij bij nieuwe en vervangende inrichting van deze ruimtes klimaat-adaptieve en hittebestendige maatregelen. Hierbij zal groen een prominent onderdeel worden.

4.1.2 Wat gaan we daar voor doen?

4.1.2.1 Thema Wonen en bouwen

- Aangezien er binnen de woningmarkt sprake is van veel dynamiek en er, vooral in het beleid van hogere overheden, de laatste jaren veel is veranderd, is gestart met een evaluatie en actualisering van de Woonvisie Borne 2018-2028. Met de nieuwe 'Woonvisie Borne 2022-2032' werpen we een blik in de toekomst van het wonen in Borne.
- Een evenwichtige en toekomstbestendige woningvoorraad die past bij de woningvraag van de toekomst. Daarbij vooral kijkend naar specifieke doelgroepen als jongeren, ouderen en statushouders. Het gaat dan bijvoorbeeld niet alleen om levensloopbestendig bouwen, maar ook om aandacht binnen woonomgevingen voor kwetsbaren. Concreet betekent dit het realiseren van de juiste woningen op de juiste plek.
- Om aan de toenemende vraag naar woningen te kunnen voldoen, willen wij, naast het ontwikkelen van een aantal binnenstedelijke locaties, de uitleglocatie Bornsche Maten verder uitbreiden met een vierde en eventuele vijfde fase, waarbij deze wijk uiteindelijk uitgroeit tot 2.700 of uiteindelijk zelfs 3.250 woningen. Met deze ambitie geven we ook invulling aan de versnellingsopgave van de provincie.
- Ook in de kernen Hertme en Zenderen willen we ontwikkelen om vooral in de lokale behoefte te kunnen voorzien.
- Duurzaamheid moet de komende jaren ook bij "wonen" een duidelijker thema worden, waarbij particuliere initiatieven uitdrukkelijk in de afwegingen worden meegenomen. Met zowel de woningcorporatie als met ontwikkelaars, maakt de gemeente Borne afspraken bij bouwaanvragen, met als doel hieraan zo goed mogelijk bij te dragen.
- Met de woningcorporatie Welbions zijn Prestatieafspraken gemaakt, welke periodiek worden geactualiseerd.
- In de nog vast te stellen woonvisie en bijbehorende uitvoeringsagenda voor de woonzorgvisie brengen we de ontwikkelingen in Borne op het gebied van wonen en zorg in beeld. De woonzorgvisie is een belangrijke basis om te werken aan concrete acties om de groeiende groep ouderen, maar ook mensen die uitstromen uit beschermd wonen en maatschappelijke opvang, statushouders en dak- en thuislozen, voldoende te faciliteren in hun woon- en zorgbehoeften. Dit doen we samen met onze partners in de zorg.
- In de Omgevingsvisie speelt gezondheid ook een rol. Een stip op de horizon is dat de leefomgeving in Nederland inwoners verleidt tot een gezonde leefstijl. Dat kan door voldoende ruimte te creëren om te bewegen, te fietsen en te wandelen.

4.1.2.2 Thema Ruimtelijke ontwikkeling

We brengen de bouwstenen voor de Omgevingsvisie in kaart en vullen deze aan waar dat nodig is. Daarbij wordt gekeken naar de actualisatie van bestaande visies en beleid en het opstellen van nieuwe visies en ruimtelijke plannen die noodzakelijk zijn voor de Omgevingsvisie.

4.1.2.3 Thema Mobiliteit en infrastructuur

De uitkomsten van de MIRT hebben ervoor gezorgd dat de Verbindingsweg niet meer wordt aangelegd. De aanleg van de Vloedbeltverbinding is namelijk al veel sneller aangelegd dan oorspronkelijk door de provincie Overijssel werd geschetst.

Als resultaat van het MIRT-onderzoek hebben de provincie Overijssel, gemeente Almelo en Borne een PlanMER voor de rondweg Zenderen (Vloedbeltverbinding) uitgevoerd en afgerond. Dit heeft geresulteerd in het voorkeursalternatief bundeling A1/A35 welke is vastgesteld door de Provincie Overijssel en de gemeente Borne. De financiën zijn ook gereserveerd en de provincie is gestart met het provinciaal Inpassingsplan. Het scopedocument en ontwerp van de Vloedbeltverbinding is ter inzage gelegd en alle onderzoeken om het bestemmingsplan aan te passen worden uitgevoerd.

Als vervolg van de studie naar de rondweg Zenderen wordt ook gekeken wat o.a. de verkeerskundige effecten van een knip in de huidige rondweg zijn. Op basis van dit vervolgonderzoek zal een keuze nodig zijn

of afwaarderen van de huidige N743 (zachte knip) of fysiek knippen. Dit resulteert in een aangepaste Totaalvisie welke wordt opgenomen in de Omgevingsvisie

Na onderzoek heeft de raad de keuze gemaakt om een onderdoorgang in de Oonksweg en Bornerbroeksestraat aan te leggen. In 2022 zijn we in overleg gegaan met de omgeving en ProRail om de ontwerpen te maken. Daarna wordt het bestemmingsplan aangepast.

4.1.2.4 Thema Openbare ruimte

We gaan de openbare ruimte publieksvriendelijk en functioneel inrichten. Hierbij nemen wij bij nieuwe en vervangende inrichting van deze ruimtes klimaat-adaptieve en hittebestendige maatregelen. Hierbij zal groen een prominent onderdeel worden.

Voor de openbare ruimte in de wijken uit de jaren 70 zal een plan worden opgesteld. Borne is in die jaren flink gegroeid. Hiervoor zal een plan worden opgesteld om gefaseerd te vernieuwen. Dit betekent een significante vraag om meer budget en dat keuzes gemaakt moeten gaan worden. In het begrotingsproces 2024 komen we hier op terug.

4.1.3 Wat gaat het kosten?

PR1 Wonen en leven (* €1.000)	Jaarrek . 2021	Actuele begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Baten						
Wonen en bouwen	593	452	452	452	452	452
Ruimtelijke ontwikkeling	25	28	28	28	28	28
Mobiliteit en infrastructuur	77	26	26	26	26	26
Openbare ruimte	1.932	2.009	2.010	2.064	2.223	2.415
Totaal Baten	2.627	2.514	2.516	2.570	2.729	2.921
Lasten						
Wonen en bouwen	1.117	1.557	1.338	1.128	968	968
Ruimtelijke ontwikkeling	373	348	362	362	362	362
Mobiliteit en infrastructuur	3.571	2.416	2.636	3.135	3.133	3.122
Openbare ruimte	3.054	3.354	3.612	3.668	3.710	3.562
Totaal Lasten	8.115	7.674	7.948	8.292	8.172	8.013
Saldo	-5.488 N	-5.160 N	-5.432 N	-5.722 N	-5.443 N	-5.092 N

4.2 programma

Duurzame toekomst

4.2.1 Wat willen we bereiken?

Bedrijvigheid en ondernemersklimaat

De aantrekkingskracht van Borne uit zich in nieuwe bedrijvigheid.

Door het groene karakter van de gemeente en de vele culturele activiteiten komen ieder jaar meer toeristen naar Borne en de kerkdorpen.

Borne heeft aantrekkelijk karakter, mede door verscheidenheid in winkels, groot aanbod in cultuur en door goede samenwerking tussen BBO, evenementen, gemeente, bedrijven en onze inwoners.

Vrijtijdseconomie

In het eerste kwartaal 2023 wordt de Visie Vrijtijdseconomie vastgesteld door de raad. In deze visie wordt een uitvoeringsprogramma opgenomen.

Energietransitie

Borne is in 2050 een klimaatneutrale gemeenschap. Borne is CO₂-neutraal in 2050, in 2030 is daarvan 49 % (t.o.v. 1990) bereikt. De inwoners van Borne zijn zich steeds meer bewust van hun directe invloed op het energiegebruik. Alle gebruikte energie in 2050 is 100 % duurzaam en iedereen is zich ervan bewust dat hier zuinig mee omgegaan moet worden. Dit doen we langs drie strategische pijlers: energiebesparing, transitievisie warmte (gasloos wonen) en opwekking van hernieuwbare elektriciteit uit zon en wind.

De komende vier jaar zetten we versterkt in op een integrale en participatieve benadering van duurzaamheidsvraagstukken in de kernen, wijken en het buitengebied van onze gemeente. Hiervoor wordt in 2023 een programma opgesteld.

4.2.2 Wat gaan we daar voor doen?

4.2.2.1 Thema Energietransitie

Voor de energietransitie hebben we in 2021 een Energievisie vastgesteld met concrete doelstellingen en een dynamische uitvoeringsagenda om deze doelen te realiseren.

In 2023 heroverwegen we het beleid voor windenergie, rekening houdend met het ontwerp van de Provinciale omgevingsvisie. We actualiseren de Transitievisie warmte en nemen deel aan het haalbaarheidsonderzoek naar een regionaal warmtenet.

Op basis van het vast te stellen toetsingskader zonnevelden zullen we de markt actief benaderen om de afgesproken bijdrage aan de RES-doelen te halen. We bereiden samen met regionale partners de planfase van het project Duurzaamheidsroute A35 voor om in samenwerking met Rijkswaterstaat, gemeenten en bewoners te investeren in grootschalige opwek van zonenergie langs de A35.

In samenwerking met Duurzame initiatieven Borne zetten we de samenwerking in het energieloket en met energiecoaches voort.

Eind 2021 hebben de wijkraad Wensink-Zuid en de gemeenteraad uitgesproken om gezamenlijk een traject te starten om de wijk op termijn aardgasvrij te maken. Daarbij zullen de bewoners de ruimte krijgen deze opgave grotendeels zelf op te pakken.

Als gevolg van de sterk gestegen gasprijzen is vanuit het Rijk een financiële tegemoetkoming aangeboden aan huishoudens in de gemeente Borne die op een inkomensniveau zitten tot 120% van het minimum inkomen. Daarnaast heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld voor aanvullende energiebesparende maatregelen waarvoor we begin 2023 een plan van aanpak uitvoeren.

4.2.2.2 Thema Circulaire economie

Gemeente Borne werkt toe naar een circulaire economie waarin we afval transformeren naar grondstoffen. Voor hergebruik zijn eerste stappen gezet, met name in ons afvalbeleid.

4.2.2.3 Thema Natuur, milieu en landschap

Borne is in 2050 klimaatbestendig en werkt op langere termijn aan een gezonde en klimaatbestendige leefomgeving. De wijken en dorpen zijn voldoende beschermd tegen overvloedige neerslag, droogte en hitte. De raad heeft in het raadsakkoord opgenomen de biodiversiteit te willen verbeteren.

4.2.2.4 Thema Bedrijvigheid en ondernemersklimaat

Er zijn middelen beschikbaar gesteld om een Economische visie op te stellen voor de gemeente Borne.

4.2.2.5 Thema Vrijtijdseconomie

We gaan uitvoering geven aan de Nota Vrijtijdseconomie.

4.2.3 Wat gaat het kosten?

PR2 Duurzame toekomst (* €1.000)	Jaarrek . 2021	Actuele begroting g 2022	Begroting g 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Baten						
Energietransitie	213	0	0	0	0	0
Circulaire economie	2.692	2.741	2.847	2.890	2.801	2.801
Klimaatadaptatie	0	0	0	0	0	0
Natuur, milieu en landschap	308	0	0	0	0	0
Bedrijvigheid en ondernemersklimaat	566	46	46	46	46	46
Vrijtijdseconomie	12	0	0	0	0	0
Totaal Baten	3.790	2.787	2.893	2.936	2.847	2.847
Lasten						
Energietransitie	294	240	240	240	225	225
Circulaire economie	2.085	2.101	2.203	2.203	2.203	2.203
Klimaatadaptatie	0	0	0	0	0	0
Natuur, milieu en landschap	931	714	745	754	769	784
Bedrijvigheid en ondernemersklimaat	331	421	349	349	349	349
Vrijtijdseconomie	422	418	408	408	408	408
Totaal Lasten	4.062	3.894	3.945	3.954	3.953	3.968
Saldo	-272 N	-1.107 N	-1.052 N	-1.018 N	-1.107 N	-1.121 N

4.3 programma

Inclusieve samenleving

4.3.1 Wat willen we bereiken?

Een inclusief, gezond en sociaal Borne waarin inwoners de ruimte hebben om naar eigen kunnen en wens mee te doen. Inwoners nemen verantwoordelijkheid voor hun eigen leven. Lukt dat niet? Dan bieden we passende hulp en ondersteuning. Het Sociaal Hus vormt hiervoor een laagdrempelige toegang.

We werken vanuit de uitgangspunten van de Visie Sociaal Domein aan de thema's zelfredzaam en samenredzaamheid, normaliseren en accepteren, betekenisvol meedoen en maatschappelijke verbondenheid.

Door integraal te werken zijn we effectiever. Daarnaast zetten we in op een aanpak waarin preventie een grote rol speelt.

Onze inzet is om de inwoners van Borne gebruik te laten maken van eigentijdse voorzieningen met een goed kwaliteitsniveau. Dit zien we terug in ontwikkelingen zoals 't Wooldrik en de onderwijshuisvesting in de Bornsche Maten.

Voorzieningen maatschappelijke ondersteuning

- Een ieder kan zijn of haar eigen (noaber)kracht inzetten of waar het niet kan, kunnen de gemeente en de partners op een passende manier ondersteunen.
- Het geven van zorg op maat, zodat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen en gezond en waardig ouder worden in hun eigen of passende omgeving. Inwoners (jong en oud en mensen met een beperking) kunnen mee (blijven) doen aan onze samenleving.
- We gaan door met de transformatie in het sociaal domein, waarbij de Visie Sociaal Domein onze richting weergeeft.
- In de nog vast te stellen woonvisie en bijbehorende uitvoeringsagenda voor de woonzorgvisie brengen we de ontwikkelingen in Borne op het gebied van wonen en zorg in beeld. De woonzorgvisie is een belangrijke basis om te werken aan concrete acties om de groeiende groep ouderen, maar ook mensen die uitstromen uit beschermd wonen en maatschappelijke opvang, statushouders en dak- en thuislozen, voldoende te faciliteren in hun woon- en zorgbehoeften. Dit doen we samen met onze partners in de zorg.

Algemene voorzieningen

- In samenspraak met de samenleving realiseren we een inclusie-agenda, waarmee we voldoen aan het VN verdrag handicap.
- Er wordt de komende jaren gewerkt aan meer nabijheid, vanuit het uitgangspunt 'de mens centraal'. Door mensen beter en sneller te bereiken en toe te leiden naar het (preventieve) algemene aanbod binnen de gemeente Borne kunnen mensen blijven meedoen en problemen in een vroeg(er) stadium opgepakt en of voorkomen worden.

Gezondheid

- Inwoners van Twente leven minimaal net zo lang in gezondheid als inwoners elders in Nederland. Uit onderzoek van de GGD blijkt dat de inwoners van Twente minder gezond zijn dan de inwoners van de rest van Nederland en korter leven. Hierbij gaan we uit van positieve gezondheid, waarbij het betekenisvol leven van mensen centraal staat. De nadruk ligt op veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen van de mens en niet op de beperkingen of ziekte zelf.
- De coronapandemie heeft laten zien dat een goede gezondheid en preventie van essentieel belang zijn. Op het gebied van mentale gezondheid gaan we uit van onze lokale aanpak voor mensen met zorgwekkend gedrag.

- In de Omgevingsvisie speelt gezondheid ook een rol. Een stip op de horizon is dat de leefomgeving in Nederland inwoners verleidt tot een gezonde leefstijl. Dat kan door voldoende ruimte te creëren om te bewegen, te fietsen en te wandelen.

Onderwijs

- Kinderen en jongeren kunnen zich ontwikkelen en veilig (op)groeien naar zelfstandigheid.
- Met de schoolbesturen in Borne realiseren wij gefaseerd passende schoolgebouwen vanuit de instroompunten.

Cultuur

- Inwoners kunnen zich ontspannen en ontplooiën door toegankelijke cultuur- en vrijetijdsvoorzieningen.
- Initiatieven faciliteren om onze kinderen al op jonge leeftijd kennis te laten maken met kunst en cultuur. Iedereen moet toegang krijgen tot culturele vorming, kunst en cultuur.
- Betekenisvol meedoen en maatschappelijke verbondenheid, dit kan onder andere door cultuur te beleven of iets met cultuur te doen.
- Het Kulturhus bereikbaar en toegankelijk houden voor jong en oud, waarbij we de betaalbaarheid voor verenigingen niet uit het oog verliezen.
- Behoud van Cultureel erfgoed.

Inburgering en vluchtelingen

- We leveren op een humane wijze een bijdrage aan de huisvesting van nieuwe inwoners van Borne (statushouders) en de opvang vluchtelingen uit de Oekraïne.
- We ondersteunen, informeren en faciliteren inburgeraars, zodat ze kunnen deelnemen aan onze samenleving. Participatie van statushouders behoeft blijvende aandacht, waarbij kennis van normen en waarden en vooral het leren van de Nederlandse taal in combinatie met (vrijwilligers)werk uitgangspunten van beleid moeten zijn.

Jeugd

- Jongeren kunnen gezond en veilig opgroeien en kunnen zich ontwikkelen tot zelfstandige volwassenen.
- Voor jongeren en ouders/verzorgers die tegen problemen aanlopen bij het opgroeien en opvoeden is dichtbij huis tijdig en passende ondersteuning aanwezig.

Sport

- Een leven lang sporten en bewegen voor alle inwoners van Borne en daarmee een gezonde leefstijl, ontmoeting, verbinding en participatie stimuleren.
- Inwoners kunnen sporten en bewegen door toegankelijke sportvoorzieningen.

Werk en Inkomen

- Iedereen doet mee door middel van betaald werk en als dit niet mogelijk is, vindt participatie naar vermogen plaats.
- Inwoners beschikken over voldoende financiële middelen om volwaardig deel te nemen aan onze samenleving.
- We bezien de wijze waarop we invulling geven aan armoedepreventie.

4.3.2 Wat gaan we daar voor doen?

4.3.2.1 Thema Voorzieningen maatschappelijke ondersteuning

- Bieden van maatwerkvoorzieningen en ondersteuning op basis van de wetgeving die de gemeente in medebewind uitvoert (m.n. Wet maatschappelijke ondersteuning). In 2023 gaan wij aan de slag met een nieuw inkooptraject voor huishoudelijke ondersteuning en een inkooptraject voor begeleiding en dagbesteding. De huidige raamovereenkomst met aanbieders voor huishoudelijke ondersteuning loopt per 1 januari 2014 af en die van begeleiding en dagbesteding per 1 januari 2025.
- Het zorgvuldig en efficiënt inkopen van zorg, waarbij de kwaliteit boven de prijs gaat en minder administratieve lasten voor zorgaanbieders. Zorgfraude wordt aangepakt en malafide zorgaanbieders worden uitgesloten als contractpartij van de gemeente.
- Er komt een regionaal plan van aanpak terugdringen wachttijsten beschermd wonen.
- Uitvoering geven aan een lokale woonzorgvisie, waarvan een afwegingskader deel uitmaakt dat een handvat biedt voor de beoordeling en afweging van (nieuwe) woonzorgconcepten. We werken ook met een concrete werkagenda, gestoeld op de behoeften van lokale partners en op basis van lokale omstandigheden.
- Inzetten op meer seniorenwoningen en andere woonvormen, levensloopbestendige woningen, digitale zorg, domotica en valpreventie.

4.3.2.2 Thema Algemene voorzieningen

- Het zoveel mogelijk organiseren van voorliggende voorzieningen (laagdrempelig, zonder indicatie, dichtbij) om duurdere maatwerkvoorzieningen te voorkomen zoals laagdrempelige dagbesteding en de vrijwillige vervoersdienst (AutoMaatje).
- Verdere (door)ontwikkeling van de integrale toegang "Sociaal Hus" waarbij de samenwerking met partners in Borne de komende jaren wordt versterkt en gepromoot. De planning is dat deze in 2024 gehuisvest is in het "Huis van Borne".
- Het ondersteunen, stimuleren en faciliteren van vrijwilligerswerk.
- Het faciliteren en ondersteunen van mantelzorgers.
- Uitvoering geven aan het VN-verdrag voor mensen met een handicap of chronische ziekte en een inclusie-agenda opstellen.
- Opstellen en uitvoering geven aan het ambitiedocument taalhuis 2022 - 2026 om basisvaardigheden te versterken (taal-, reken- en digitale vaardigheden).
- De samenwerking tussen (burger)initiatieven en organisaties die een bijdrage leveren aan uitvoering en samenwerking rondom preventieve voorzieningen stimuleren.
- Het subsidiebeleid herijken om samenwerking te stimuleren, meer in te zetten op preventie en het vereenvoudigen van het subsidiebeleid.

4.3.2.3 Thema Gezondheid

- Gezondheid wordt onderdeel van de Omgevingsvisie met aandacht voor gezonde mobiliteit.
- Lokaal werken we bij de bestrijding van corona en andere infectieziekten intensief samen met lokale partners.
- Extra aandacht voor het bestrijden van de langdurige effecten van Covid-19 voor jong en oud, zoals eenzaamheid.
- Inzetten op valpreventie.

4.3.2.4 Thema Inburgering en vluchtelingen

- Ondersteunen, informeren en faciliteren van nieuwe inwoners van Borne, zodat ze volwaardig kunnen deelnemen aan de Nederlandse samenleving.
- Het (veelal regionaal) inkopen van trajecten waarmee invulling wordt gegeven aan het persoonlijk plan inburgering en participatie van inburgeraars.
- Inzetten op het voldoen aan de opgehoogde taakstelling huisvesting van statushouders, mede door de realisatie van flexwoningen.
- Bieden van opvang en huisvesting aan Oekraïense vluchtelingen.

4.3.2.5 Thema Jeugd

- We zetten verder in op het versterken van de samenwerking met het onderwijs en kinderopvangorganisaties door jeugdconsulenten als contactpersoon in te zetten voor vragen en zorgen over de ontwikkeling van kinderen.
- BSO+plus verder uitbouwen, zodat kinderen die niet op een reguliere BSO terecht kunnen toch deel kunnen nemen, maar in een kleinere groep.
- Ondersteunen van reguliere verenigingen, zodat jongeren met een zorgvraag ook kunnen deelnemen.
- Effectief helpen van jongeren en hun ouders/verzorgers op scholen van speciaal onderwijs door het op school leveren van jeugdhulp door zorgaanbieders.
- Er komt een meerjarige regionale samenwerkingsagenda Jeugdhulp waarin de leidende principes zoals die omschreven staan in de Regiovisie Jeugdhulp Twente, die in februari 2022 door de 14 Twentse gemeenteraden is vastgesteld, verder worden uitgewerkt.
- Starten met een nieuw inkooptraject voor jeugdhulp. De huidige contracten met de zorgaanbieders voor jeugdhulp lopen per 1 januari 2025 af.

4.3.2.6 Thema Onderwijs

- Versterken samenwerking onderwijs, kinderopvang, gemeente en jongerenwerk.
- Het integraal huisvestingsplan (IHP) in Borne uitvoeren en actualiseren.
- Realisatie van onderhuishuisvesting op locatie de Horsten waar een uitbreiding van basisschool De Vonder wordt gerealiseerd. Ter vervanging van de gefuseerde scholen Jan Ligthart en t' Oldhof wordt op 't Wooldrik nieuwbouw gerealiseerd.

4.3.2.7 Thema Cultuur

- De Cultuuragenda actualiseren en uitvoeren en subsidiëren van diverse culturele organisaties.
- De gemeente draagt bij aan het cultuureducatieprogramma van de basisscholen.
- Historisch Archief: het archief verder, ordenen, opschonen, inventariseren (her)verpakken, overbrengen, digitaliseren, verwerven en verhuizen naar de nieuwe archiefbewaarplaats in het Huis van Borne.
- Stichting Comité 4 en 5 mei geeft in afstemming met de gemeente inhoud aan het herdenken van 4 mei en vieren van 5 mei.
- Kunst en cultuur meer betrekken bij thema's als eenzaamheid, sociale integratie, participatie en zelfregie.

4.3.2.8 Thema Sport

- Doorontwikkeling van het Sportbedrijf dat per 1 januari 2023 wordt opgericht. De buurtsportcoaches starten vanaf 1 januari 2023 met hun werkzaamheden voor het Sportbedrijf. De medewerkers van het zwembad maken vanaf 1 september 2023 deel uit van het Sportbedrijf.
- De werkzaamheden voor de realisatie van het nieuwe sportcomplex 't Wooldrik worden voortvarend voortgezet in 2023.
- We geven uitvoering aan de herijkte Visie op Sporten en Bewegen.

- We stimuleren de verbinding tussen sportverenigingen, zorginstellingen, welzijn, onderwijs en het bedrijfsleven.
- We willen het lokale Sportakkoord en het lokaal Preventieakkoord integreren in een Vitaliteitsakkoord waarin de diverse thema's concreet worden uitgewerkt.

4.3.2.9 Thema Werk en inkomen

- Verstrekken van uitkeringen en bijdragen uit armoederegelingen die bijdragen aan een toereikend inkomensniveau voor mensen die zelf niet in hun onderhoud kunnen voorzien.
- Het bieden van ondersteuning aan inwoners die op eigen kracht niet in staat zijn om door middel van werk deel te nemen aan de samenleving.
- Bezien op welke wijze we als gemeente mensen kunnen ondersteunen bij het rondkomen in een situatie waarin dit voor steeds meer huishoudens door ontwikkelingen op mondiaal en landelijk niveau (stijgende gasprijzen, hoge inflatie) moeilijk wordt.

4.3.3 Wat gaat het kosten?

PR3 Inclusieve samenleving (* €1.000)	Jaarrek. 2021	Actuele begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Baten						
Voorzieningen maatschappelijke ondersteuning	261	150	220	220	220	220
Algemene voorzieningen	10	0	40	40	40	40
Gezondheid	10	0	20	20	20	20
Inburgering en vluchtelingen	3	0	144	144	144	144
Jeugd	28	0	88	88	88	88
Onderwijs	245	313	460	316	316	304
Cultuur	5	11	11	11	11	11
Sport	2.115	1.085	1.180	1.267	1.267	1.267
Werk en inkomen	5.691	5.165	5.313	5.313	5.313	5.313
Totaal Baten	8.368	6.723	7.475	7.419	7.419	7.407
Lasten						
Voorzieningen maatschappelijke ondersteuning	6.752	6.141	6.435	6.435	6.435	6.435
Algemene voorzieningen	1.563	1.653	1.761	1.713	1.713	1.713
Gezondheid	1.044	1.051	1.053	1.053	1.053	1.053
Inburgering en vluchtelingen	109	107	251	251	251	251
Jeugd	9.343	7.699	8.323	8.323	8.302	8.302
Onderwijs	2.423	2.403	2.640	2.489	2.460	2.426
Cultuur	789	916	633	632	662	632
Sport	4.207	3.869	3.035	3.442	3.474	3.396
Werk en inkomen	10.932	10.199	10.676	10.607	10.506	10.506
Totaal Lasten	37.162	34.036	34.806	34.946	34.857	34.714
Saldo	-28.794 N	-27.313 N	-27.331 N	-27.527 N	-27.438 N	-27.308 N

4.4 programma

Bestuur en samenleving

4.4.1 Wat willen we bereiken?

Onze ambitie is om een betrouwbare en servicegerichte overheid te zijn ten dienste van de samenleving. Inwoners- en overheidsparticipatie is voor bestuur en samenleving de standaard werkwijze. Inwoners hebben makkelijk toegang tot gemeentelijke diensten en informatie. Medewerkers zijn hulpvaardig en digivaardig. Op het gebied van veiligheid is ons doel dat inwoners van Borne in een veilige omgeving wonen en leven.

4.4.2 Wat gaan we daar voor doen?

4.4.2.1 Thema Bestuur

Vanaf 2023 werken we met een meerjarige bestuurlijke agenda. Hierdoor wordt het besluitvormingsproces en de rolverdeling voor organisatie, college en raad inzichtelijker.

In overleg met de gemeenteraad en college wordt bepaald op welke punten de kwaliteit van bestuurlijke voorstellen verbetering nodig is. Heldere argumentatie, belangenafweging en de toekomstvisie MijnBorne2030 maken hier deel van uit.

We bereiden het gesprek in de raad voor over 'welke gemeente willen wij zijn'. Hierbij betrekken we onder andere de aanbevelingen van het rekenkamerrapport 'Onderzoek naar Borne als regisserende gemeente'.

4.4.2.2 Thema Participatie en communicatie

Inwoners en ondernemers weten zelf heel goed wat er nodig is in onze gemeente. Dat is vastgelegd in de herijkte toekomstvisie MijnBorne2030. Communicatie, burger- en overheidsparticipatie zijn dan ook waardevolle instrumenten voor het vormen van breed gedragen beleid en uitvoering. Met goed luisteren, mensen serieus nemen en actief betrekken, versmelten gemeente en samenleving met elkaar en kunnen we als gemeente het vertrouwen winnen.

In 2023 stimuleren we de samenwerking verder tussen de verschillende partners (maatschappelijke organisaties en inwonersinitiatieven). Bij besluitvormingsprocessen betrekken we inwoners en organisaties eerder. En ook bij (grotere) uitvoeringsprojecten maken we aan de voorkant duidelijk welke rol belanghebbenden vanaf het begin hebben bij de planvorming en uitvoering. Tijdige, transparante en begrijpelijke communicatie is hiervoor een voorwaarde.

We intensiveren het ondersteunen van initiatieven van inwoners die bijdragen aan het woon- en leefklimaat van hun directe woonomgeving. We werken hiervoor het uitdaagrecht uit.

4.4.2.3 Thema Dienstverlening en digitalisering

Eerst nog vanuit het gemeentehuis maar vanaf 2024 werken in het Huis van Borne de maatschappelijke partners, Kulturhus en de gemeente samen aan de dienstverlening binnen het laagdrempelig maatschappelijk plein. Eenvoudige diensten en producten kunnen thuis worden afgenomen via het digitale loket. De website is vernieuwd en informatie is makkelijk vindbaar. De dienstverlening is digitaal waar het kan en persoonlijk als dat nodig is. In de dienstverlening staat de inwoner centraal en maakt de medewerker met een klantgerichte basishouding het verschil.

De komende jaren wordt verder gewerkt aan de digitalisering van de dienstverlening en informatievoorziening. Het digitaal loket wordt uitgebreid met nieuwe producten en werkprocessen. De informatievoorziening wordt verder gedigitaliseerd en is makkelijk te vinden. Dit alles met het doel om een transparante gemeente te worden.

4.4.2.4 Thema Veiligheid en Openbare orde

Speerpunten van ons veiligheidsbeleid zijn: jeugd en veiligheid, verkeersveiligheid, zorg en veiligheid en ondermijning. De aanpak uit het integraal veiligheidsplan 2021-2022 worden in 2023 voortgezet:

- We voeren het actieplan Weerbaar Borne uit en het bestuurlijk instrumentarium (APV, Bibob- en Damoclesbeleid) is actueel.
- Woon-zorgbeleid is opgenomen in de woonvisie.
- Bewustwording voor veilig weggebruik en actieve (politie)controle op verkeersovertredingen.
- De integrale aanpak van problematische jongeren en jeugdgroepen wordt voortgezet en de aanpak van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren is in uitvoering.

Begin 2023 zal het integraal veiligheidsbeleid herzien worden. Eventuele nieuwe speerpunten (jeugdoverlast, digitale veiligheid en de veiligheid in wijken) worden vertaald in een uitvoeringsplan.

4.4.2.5 Thema Vergunningverlening, toezicht en handhaving

In 2023 herijken we het VTH-beleid zodat meer evenwicht bestaat tussen doelen en uitvoering. Daarbij betrekken we de verbeterpunten uit het interbestuurlijk toezicht.

We zorgen dat de vergunningen op tijd worden verleend en dat meldingen vanuit de samenleving snel en goed worden afgehandeld.

Op de naleving van verleende vergunningen zal toezicht gehouden worden en waar nodig worden gehandhaafd volgens de daarvoor geldende handhavingsstrategie. De handhavingscapaciteit is op orde.

4.4.3 Wat gaat het kosten?

PR4 Bestuur en samenleving (* €1.000)	Jaarrek . 2021	Actuele begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Baten						
Bestuur	82	0	0	0	0	0
Participatie en communicatie	0	0	0	0	0	0
Dienstverlening en digitalisering	451	311	364	486	486	486
Veiligheid en openbare orde	0	0	0	0	0	0
Vergunningverlening, toezicht en handhaving	72	0	0	0	0	0
Totaal Baten	606	311	364	486	486	486
Lasten						
Bestuur	1.512	1.328	1.343	1.343	1.343	1.343
Participatie en communicatie	26	59	69	69	69	69
Dienstverlening en digitalisering	1.212	1.192	1.256	1.305	1.294	1.293
Veiligheid en openbare orde	1.660	1.736	1.912	1.912	1.912	1.912
Vergunningverlening, toezicht en handhaving	104	172	52	52	52	52
Totaal Lasten	4.514	4.487	4.631	4.680	4.669	4.668
Saldo	-3.908 N	-4.176 N	-4.268 N	-4.194 N	-4.183 N	-4.183 N

4.5 programma

Financieel gezond

4.5.1 Wat willen we bereiken?

Bij de kaderbrief 2023 is voorgesteld de indeling van de programmabegroting aan te laten sluiten op de prioriteiten uit het raadsakkoord 2022-2026 in vijf programma's. In deze begroting is die vertaling doorgevoerd. De komende raadsperiode bestaat de programmabegroting van de gemeente Borne uit de volgende programma's:

1. Ruimte voor een groeiende, leefbare gemeente	programma Wonen en leven
2. Samen sneller verduurzamen	programma Duurzame toekomst
3. Noaberschap en (veer)kracht	programma Inclusieve samenleving
4. De Bornse gemeenschap en transparant bestuur	programma Bestuur en samenleving
5. Financiën, balans en inzicht in Borne	programma Financieel gezond

Onze ambitie is een structureel financieel gezonde gemeente. Met een gezonde financiële positie kunnen we onze inwoners een leefbare samenleving bieden voor de komende raadsperiode en daarna.

Als gemeente Borne willen wij financieel en organisatorisch in control zijn en een realistisch en toekomstbestendig financieel beleid voeren. De financiële lasten en baten moeten meerjarig in evenwicht zijn, waarbij er grip én sturing is op zowel de structurele als incidentele lasten en baten.

4.5.2 Wat gaan we daarvoor doen?

4.5.2.1 Thema Financiën

Sturen en verantwoorden

De planning- en controlcyclus ondersteunt het proces van sturen en verantwoorden en de rollen en bevoegdheden tussen raad en college. Het college gaat graag in gesprek met de raad over de visie en uitvoering van het sturen en verantwoorden in de gemeente Borne. Hierbij zal ook de informatievoorziening (via het dashboard) onderwerp van gesprek zijn.

Financieel

In 2023 is het financiële systeem vervangen en wordt er gewerkt aan de doorontwikkeling van dit systeem. In 2023 wordt aan de versterking in de organisatie verder invulling gegeven. De verdere inhoudelijke organisatieontwikkeling staat opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering.

Gemeentefonds

Jaarlijks verschijnen meestal drie circulaire van het Rijk. De meicirculaire geeft de vertaling van de voorjaarsnota van de rijksoverheid, de septembercirculaire de vertaling van de miljoenennota en de decembercirculaire rond het uitkeringsjaar zoveel mogelijk af. De primaire meerjarenbegroting 2023-2026 is geënt op de meicirculaire.

In de middelen die vanuit het Gemeentefonds beschikbaar komen hebben de afgelopen jaren diverse ontwikkelingen gespeeld. Te denken valt aan de herijking van de algemene uitkering uit het gemeentefonds, de aanvullende jeugdmiddelen en het woonplaatsbeginsel.

De herijking van de algemene uitkering is inmiddels doorgevoerd en verwerkt in de begroting. Dit heeft voor Borne een nadeel opgeleverd. De verwachting is dat voor 2023 de Hervormingagenda jeugdzorg is afgerond. Vooruitlopend hierop zijn voor 2023 de aanvullende incidentele middelen toegevoegd aan het gemeentefonds, in lijn met de financiële reeks van de uitspraak van de Commissie van Wijzen. Het Rijk, de VNG en het IPO hebben gezamenlijk hierover afgesproken dat alle gemeenten in de jaarschijven 2023 tot en met 2025 van de meerjarenraming 75% van de bedragen onder de Hervormingsagenda van de Commissie van Wijzen als stelpost te mogen opnemen in de begroting.

Inmiddels mag deze lijn ook voor 2026 worden doorgetrokken en voor de jaren 2023 t/m 2026 mag deze voor 100% worden meegenomen in plaats van de 75% van het afgelopen jaar. Officieel zijn deze gelden echter niet beschikbaar gesteld (de toezichthouder staat het wel toe) en is er dus een risico aan verbonden. Zoals in de kaderbrief vermeld wordt een reëel maar voorzichtige post opgevoerd van 75% van de aanvullende jeugdmiddelen.

Naast de besparingsopgave die volgt uit de uitspraak van de Commissie van Wijzen heeft het kabinet besloten tot het realiseren van de aanvullende besparing van structureel € 511 miljoen, welke een Rijksverantwoordelijkheid is gemaakt. Concreet betekent dit dat het aan de Rijksoverheid is om de besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen. Het gaat daarbij om maatregelen waardoor gemeenten minder middelen nodig hebben of waarbij alternatieve inkomsten worden gegenereerd (bv door middel van de invoering van een eigen bijdrage). Ook draagt het Rijk het budgettaire risico ingeval (een deel van) deze maatregelen geen of niet tijdig doorgang vinden.

Het afgelopen jaar is het woonplaatsbeginsel met betrekking tot de Jeugdwet toegepast in het gemeentefonds. De gemeente waar de jeugdigen met voogdijmaatregelen en de jeugdigen van 18 jaar of ouder zijn ingeschreven wordt verantwoordelijk. Voor Borne betekent dit een daling van € 1,1 miljoen aan inkomsten. Het uitgangspunt was eenzelfde omvang aan lastenvermindering. De uitwerking hiervan laat nu zien dat dit Borne een nadeel oplevert van € 160.000.

Visie op stelposten en ombuigingen

Een stelpost wordt opgenomen in een begroting op het moment dat de werkelijke kosten of benutting niet exact kan worden bepaald. Het gaat vaak om een schatting. Gedurende het jaar kan er beleid worden gemaakt of invulling gegeven worden aan een stelpost. Er worden alleen budgetten beschikbaar gesteld voor een bepaald doel door middel van een begrotingswijziging. Er worden dus geen werkelijke baten of lasten geboekt op de stelposten. De baten en lasten worden begrotingstechnisch overgeheveld naar de kostenplaats en kostensoort.

Borne hanteert de volgende stelposten:

Autonome ontwikkelingen

Dit betreffen zaken met financiële gevolgen die zich gedurende het jaar voordoen en waar de gemeente geen directe invloed op uit kan oefenen. Autonome ontwikkelingen kunnen ook eerdere besluiten van de raad zijn, waarvan niet afgeweken kan worden. Voorbeelden autonome ontwikkelingen: areaalmutaties, actualisering onderhoudsplannen, actualisatie kapitaallasten en aanpassingen gemeenschappelijke regelingen. Uitgangspunt is een cumulatieve groei van € 50.000 per jaar.

Sociaal domein

De stelpost van € 900.000 is gecreëerd om eventuele tegenvallers binnen het sociaal domein op te vangen. In de monitor sociaal domein die in september 2022 aan de raad is gepresenteerd is voorgesteld om de taakstelling uit het sociaal domein te verlagen met € 596.000.

Organisatieontwikkeling

Middels deze stelpost wordt er ruimte gecreëerd om adequaat te kunnen inspelen op ontwikkelingen en doelen binnen de organisatie. Oorspronkelijk was deze gevuld met € 450.000. In 2023 zit er nog € 207.000 structureel in deze stelpost.

Taakmutaties gemeentefonds

In de circulaire van het gemeentefonds worden er taakmutaties doorgevoerd die kunnen leiden tot incidentele of structurele financiële gevolgen. Bij het verschijnen van de circulaire is vaak niet duidelijk wat er

dient te gebeuren met de taakmutaties. Hierom worden deze bedragen op een stelpost geplaatst. De beleidsmedewerkers hebben een jaar de tijd om plannen te ontwikkelen en een beroep te doen op deze middelen. De niet ingezette middelen uit de meicirculaire 2022 vervallen dus bij het verschijnen van de meicirculaire 2023.

Looncompensatie

De loonindexatie wordt berekend over de loonkosten en hierover de in de cao vastgelegde procentuele loonontwikkeling te ramen. Het moment dat de cao akkoord is bevonden door de werkgevers en werknemers, worden de percentages geactualiseerd. Loonindexatie bedraagt 2,7% voor 2023 en is cumulatief in de meerjarenbegroting opgenomen. Over de CAO gemeenten voor 2023 en verder wordt momenteel onderhandeld.

Prijscompensatie

Op basis van het Centraal Economisch Plan (CPB) berekenen we de (cumulatieve) prijscompensatie, dit percentage komt ook terug in de circulaire van het gemeentefonds. Voor 2023 is het percentage 2,8% en deze wordt toegepast op de beïnvloedbare kosten aan de begrotingskant.

Gedurende het jaar kan er een beroep gedaan worden op deze stelpost, normaliter is dit in ieder geval bij de bestuursrapportage. Er had gekozen kunnen worden om integraal alle beïnvloedbare budgetten te verhogen met dit percentage, echter dit is niet wenselijk omdat we op deze wijze lucht in de begroting creëren. Als gevolg van afwijkende afspraken en aanbestede producten en diensten hoeft prijsindexatie niet altijd van toepassing te zijn en hoeft ook geen uniform percentage te hebben.

Vervangingsinvesteringen

De stelpost vervangingsinvesteringen wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de gegevens in de staat activa. Indien er op basis van bestaand beleid afgeschreven investeringen dienen te worden vervangen vindt de dekking van de kapitaallasten voor de nieuwe investering plaats vanuit deze stelpost.

Structurele ambities MJB 2020-2023

Voor het invullen van de structurele ambities van de raad in de periode 2020-2023 zijn er middelen beschikbaar gesteld in deze stelpost. De daadwerkelijke inzet hiervan vindt plaats na besluitvorming door de raad. In 2023 staat de ambitie voor de structurele gevolgen van de implementatie van de omgevingswet nog ten dele open. Het gaat hier om een bedrag van € 63.000. Dit bedrag wordt in deze begroting toegevoegd aan de omgevingswet budgetten, waarmee deze stelpost in 2023 kan vervallen.

Raming achterblijvende inkomsten

De legesverhoging wordt pas verwerkt nadat de legesverordening door de raad is vastgesteld. Om een zo juist mogelijke begroting aan te bieden wordt de geraamde hogere opbrengst aan inkomsten geraamd op deze stelpost.

Beleidsontwikkeling

Het structureel begroten van de stelpost structurele beleidsontwikkelingen zorgt voor ruimte in de begroting om gedurende het jaar kapitaallasten te dekken die horen bij investeringen waarover bij de begrotingsbehandeling geen besluit is genomen. De hoogte van de stelpost hangt daardoor samen met de vraag "Hoeveel ruimte voor nieuwe investeringen willen we in het komende begrotingsjaar of jaren?" en bedroeg € 200.000 structureel per jaar (cumulatief). In 2021 is besloten om deze stelpost t/m 2024 te schrappen en vanaf 2025 weer terug te laten komen in stappen van € 200.000 per jaar.

Ombuigingen

De volgende ombuigingen staan structureel in de begroting:

Ombuigingen (* €1.000)	Begroting 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026
Cultuur	150	150	150	150
Maatschappelijke participatie en Jeugd	506	506	506	506
Sport	205	265	265	265
Eindtotaal	861	921	921	921

Naar verwachting worden de ombuigingen op het gebied van Cultuur en Maatschappelijke participatie gerealiseerd. De taakstelling sport hangt samen met de invoering van het sportbedrijf en is nog onzeker. Conform de kaderbrief 2023-2026 blijft deze ombuiging staan.

Mocht er in de toekomst een noodzaak zijn om nieuwe ombuigingen op te nemen in de begroting dan wordt dit alleen voorgesteld op het moment dat er een concreet plan onder de ombuiging ligt.

4.5.2.2 Thema Vastgoed

Creëren van een maatschappelijke vastgoedportefeuille welke aansluit bij de maatschappelijke vragen die spelen in Borne. De gemeente exploiteert een kostendekkende vastgoedportefeuille die aansluit op de maatschappelijke vraag. Daarnaast zal de gemeente haar voorbeeldrol dienen in te vullen als het gaat om verduurzaming van de portefeuille om te voldoen aan de afspraken uit het klimaatakkoord.

4.5.2.3 Thema Grondzaken

Zie paragraaf 5.7

4.5.3 Wat gaat het kosten?

PR5 Financieel gezond (* €1.000)	Jaarrek. 2021	Actuele begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Baten						
Financiën	55.078	52.417	51.101	52.970	54.569	52.047
Vastgoed	1.101	646	646	1.194	674	674
Grondzaken	20.591	12.480	3.536	2.373	3.188	2.290
Totaal Baten	76.770	65.543	55.282	56.537	58.430	55.011
Lasten						
Financiën	15.523	13.140	11.301	11.224	11.073	11.484
Vastgoed	1.916	2.167	2.356	2.089	1.473	1.392
Grondzaken	10.096	12.480	3.536	2.373	3.188	2.290
Totaal Lasten	27.535	27.787	17.192	15.686	15.734	15.166
Saldo	49.235 V	37.756 V	38.090 V	40.851 V	42.697 V	39.845 V

5 Paragrafen

5.1 paragraaf

Lokale heffingen

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners van Borne. Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt van haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen dient door middel van een door de gemeenteraad vast te stellen verordening te geschieden. De definitieve vaststelling van de tarieven door de gemeenteraad vindt plaats in december 2022.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente, welke vooral door de burgers dienen te worden opgebracht. Lokale belastingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (zoals de OZB) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend.

Voor het betalen van rechten en retributies verricht de gemeente diensten. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening worden doorberekend in de tarieven. Het beleid is er op gericht deze kosten zoveel mogelijk te beperken en daar waar mogelijk rechtvaardiger te verdelen. Hierdoor wordt een evenwichtige lastenverdeling bereikt.

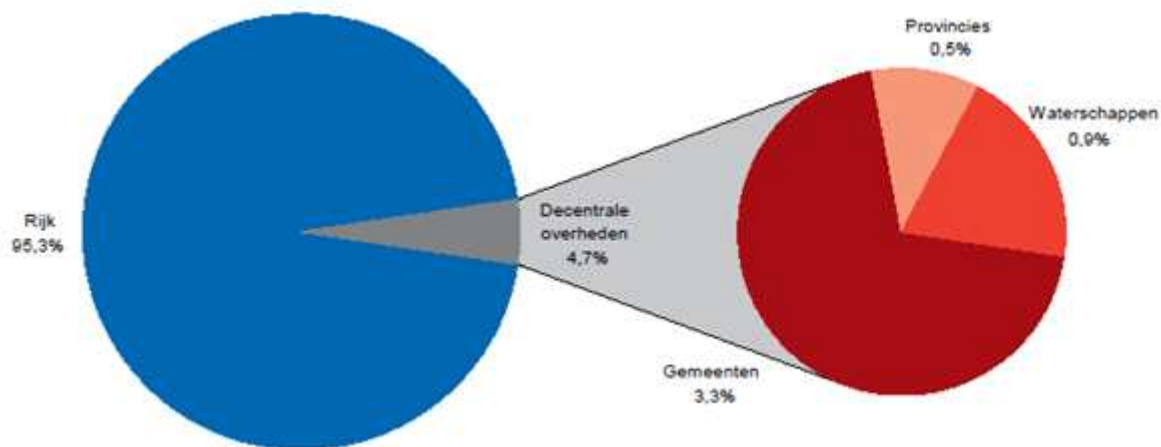
Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording dient de paragraaf betreffende de lokale heffingen tenminste te bevatten:

- de geraamde inkomsten;
- het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
- een aanduiding van de lokale lastendruk;
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners van Borne.

5.1.1 Inkomsten

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat in 2023 3,7% naar de gemeenten. De decentrale overheden nemen samen 4,7% voor hun rekening, de rijksoverheid 95,3%. Het aandeel van de gemeente Borne aan ontvangen belastingen en retributies bedraagt in dit geheel € 12,3 miljoen.

Grafiek: uit Coelo-atlas overzicht van de lokale lasten 2022

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de inkomsten gemeentelijke heffingen.

Categorie	Soort belasting	Begroting 2023
Algemene belastingen	OZB	7.279
	Reclamebelasting	199
Saldo algemene belastingen		7.478
Bestemmingsbelastingen	Rioolheffing	1.969
	Afvalstoffenheffing	2.009
Saldo bestemmingsbelastingen		3.978
Leges en rechten	Leges burgerzaken	189
	Leges omgevingsvergunning	436
	Leges overig	73
	Begraafplaatsrechten	125
	Marktgeden	47
Saldo leges en rechten		870
Totaal		12.326

5.1.2 Beleid

Beleidskaders

Het beleid betreffende de lokale heffingen is opgenomen in:

- de diverse belastingverordeningen en –regelingen;
- het coalitieakkoord 2022-2026;
- landelijke wet- en regelgeving.

Hervorming lokaal belastinggebied

In 2015 kondigde het Rijk destijds een belastingherziening aan. Grote veranderingen in lokale heffingen hebben zich sinds die tijd niet voorgedaan en de richting is niet eenduidig: tegenover het verdwijnen van de macronorm voor de OZB (minder Rijksbemoedienis) staat het afschaffen van de precario op ondergrondse leidingen (verkleinen gemeentelijk belastinggebied). In het coalitieakkoord van het huidige kabinet is nu het volgende opgenomen: "Om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten, wordt in de komende jaren een nieuwe financieringsystematiek voor de periode na 2025 uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken. Daarbij worden ook alternatieven voor de OZB en MRB in de beschouwing betrokken." Daarmee is de discussie over een ruimer (lokaal) belastinggebied weer actueel. Uitbreiding kan echter in 2026 (inzet coalitieakkoord) slechts aan de orde komen als aan de geformuleerde randvoorwaarden is voldaan. Daarbij vormen met name 'de financiële verhoudingen op orde' en 'geen verhoging van de lastendruk' harde ijkpunten.

De Omgevingswet en leges

Op 1 januari 2022 zou de nieuwe Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (WKB) in werking treden. Dit is echter voorlopig uitgesteld tot 1 januari 2023. Dit geeft het Rijk, gemeenten, provincies, waterschappen en uitvoeringsorganisaties meer ruimte om de implementatie van de wet op een zorgvuldige en verantwoorde wijze af te ronden. Door deze inwerkingtreding van beide wetten kan er veel veranderen. Dit is sterk afhankelijk van de lokale ambities, beleidsinvulling en inrichtingskeuzes. Het principe van legesheffing verandert niet. Ook de wettelijke grondslag voor het heffen van leges verandert niet. Toch zijn er een aantal zaken die wel gaan veranderen:

- Nieuwe activiteiten toegestaan om leges over te heffen;
- (Mogelijk) minder vergunningplichten;
- De 'knip': het splitsen van de bouwtechnische en de ruimtelijke vergunning;
- Gemeentelijke kosten worden hoger of lager;
- Gemeentelijke kosten verschuiven;
- Meer integrale vergunningen (meerdere gezagen betrokken);
- Planactiviteiten worden minder complex (of juist complexer).

De VNG vraagt met de notitie 'Discussie-leidraad leges en de stelselwijziging Omgevingswet' aandacht voor het onderwerp en het belang voor gemeenten om hier - op basis van de eigen keuzes - over na te gaan denken. Ook worden suggesties gedaan voor de onderwerpen. Zij vragen gemeenten om hierover met hen van gedachten te wisselen. Via de regionale implementatiecoaches (RIO's) zullen er (digitale) discussiesessies worden opgezet, om deze materie samen verder uit te diepen.

Bezwaar en beroep bij kwijtschelding

Op dit moment is er geen bezwaar mogelijk tegen een beschikking uitstel van betaling. Tegen een beschikking kwijtschelding van gemeentelijke belastingen is nu administratief beroep bij het college mogelijk. In de toekomst is in beide gevallen eerst bezwaar bij de invorderingsambtenaar mogelijk en is daarna de fiscale rechter bevoegd (rechtbank in eerste aanleg, gerechtshof in hoger beroep en Hoge Raad in cassatie). Wanneer deze landelijke wijziging in werking treedt is nog niet bekend.

5.1.3 Overzicht

Gemeenten zijn beperkt in de soorten belastingen die ze mogen heffen. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen, heft de gemeente rechten en leges voor individuele dienstverlening aan haar burgers. De tarieven van deze rechten en leges dienen zodanig vastgesteld te worden dat de geraamde opbrengsten de geraamde kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient alleen ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor de betreffende dienstverlening maakt. De opbrengsten van de belastingen en overige heffingen worden in beginsel alleen aangepast aan de inflatiecorrectie. De gemeente is vrij in de besteding van de opbrengst van de ongebonden heffingen (algemene belastingen). De gemeentelijke belastingen en retributies die in 2023 in Borne zullen worden geheven zijn:

1. Ongebonden belastingen
 - 1.1. Onroerendezaakbelastingen
 - 1.2. Reclamebelasting
2. Gebonden belastingen
 - 2.1. Afvalstoffenheffing
 - 2.2. Leges en rechten
 - 2.3. Rioolheffing

5.1.3.1 Onroerendezaakbelasting

Op basis van artikel 220 van de Gemeentewet kunnen gemeenten onroerende-zaakbelastingen (OZB) heffen. De OZB is een algemene belasting, er is geen relatie tussen de heffing en bepaalde taken van de gemeente. De opbrengst is onderdeel van de algemene middelen.

In de meicirculaire gemeentefonds 2019 is aangekondigd dat het Rijk met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft afgesproken dat vanaf 2020 een benchmark woonlasten wordt ingevoerd om jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijker te maken. Met de invoering van de benchmark wordt afgestapt van de afspraak dat de ontwikkeling van de lokale lasten jaarlijks wordt gemonitord met de macronorm onroerende zaakbelasting (ozb, de macronorm).

De OZB is een tijdstipbelasting. Dit betekent dat voor het bepalen van de belastingplicht de situatie per 1 januari van het belastingjaar geldt. Veranderingen in de loop van het jaar, bijvoorbeeld de verkoop van een huis, worden meegenomen in het volgende belastingjaar. Belastingplichtigen zijn eigenaren van woningen; eigenaren van niet-woningen en gebruikers van niet-woningen. Indien iemand zowel eigenaar als gebruiker is van een niet-woning, dan betaalt hij of zij beide belastingen.

De grondslag voor de berekening van de OZB is de WOZ-waarde van de onroerende zaak. Deze wordt jaarlijks opnieuw bepaald. Het tarief van de OZB wordt uitgedrukt in een percentage van de WOZ-waarde. Voor iedere groep belastingplichtigen wordt een afzonderlijk tarief vastgesteld. De hoogte van het tarief leidt tot de opbrengst die met de begroting is vastgesteld. De beoogde opbrengst van de OZB per belastingplicht wordt eerst vastgesteld. Vervolgens wordt op basis van de totale WOZ-waarde van de belastingplicht het OZB-tarief berekend. De ontwikkeling van het OZB-tarief is dus naast de ontwikkeling van de OZB-opbrengst afhankelijk van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt. Als de gemiddelde waarde op de vastgoedmarkt stijgt, leidt dit tot een neerwaarde bijstelling van het OZB-tarief. Anders zou de OZB-opbrengst evenredig meestijgen. Andersom geldt hetzelfde. Een negatieve waardeontwikkeling van de vastgoedmarkt leidt tot een verhoging van het OZB-tarief, om te voorkomen dat de OZB opbrengst daalt.

De tariefaanpassing op basis van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt heeft voor de gemiddelde eigenaar en gebruiker geen effect op de hoogte van de OZB-heffing. Immers, een gemiddeld vastgoedobject volgt de ontwikkeling op de vastgoedmarkt.

5.1.3.2 Reclamebelasting

Op grond van artikel 227 van de Gemeentewet kunnen gemeenten reclamebelasting heffen. Reclamebelasting kan worden geheven over openbare aankondigingen die vanaf de openbare weg zichtbaar zijn. Het gaat om aankondigingen in letters, symbolen, voorwerpen, kleuren of een combinatie daarvan. Voorbeelden zijn gevelreclame, bestickering van ramen, posters, vlaggen, uithangborden, luifels of spandoeken. De reclamebelasting is in overleg met ondernemers ingevoerd. Besloten is om de opbrengst van

de reclamebelasting, na aftrek van de kosten, beschikbaar te stellen voor de verbetering van leefbaarheid, veiligheid en attractiviteit van winkelgebieden en bedrijventerreinen.

5.1.3.3 Afvalstoffenheffing

De wettelijke basis voor het heffen van afvalstoffenheffing is geregeld in artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer. Op basis van de Wet Milieubeheer heeft de gemeente de wettelijke taak om zorg te dragen voor de inzameling van afvalstoffen die afkomstig zijn van particuliere huishoudens. De inzameling van afval wordt sinds 1996 uitgevoerd door Twente Milieu. De verwerking van met name restafval en GFT vindt plaats bij Twence. De kosten van de inzameling en verwerking van afvalstoffen wordt betaald uit de afvalstoffenheffing.

Sinds 1 januari 2020 werkt Borne met Diftar. Diftar staat voor gedifferentieerde tarieven. Dit houdt in dat inwoners naast een vast bedrag per keer betalen voor het ledigen van hun grijze restafvalcontainer of voor het wegbrengen van afval naar een ondergrondse restafvalcontainer. Dit volgens het principe 'afval scheiden loont'. Afvalstoffenheffing wordt geheven van de gebruiker van een perceel waarvoor de gemeente een wettelijke plicht tot inzameling heeft en de inzamelverplichting ook nakomt.

Afvalstoffenheffing		Begroting
(*€1.000)		2023
Lasten taakvelden	Afval	2.103
	Inkomensregelingen	124
Baten taakvelden exclusief heffingen	Afval	-732
Toe te rekenen kosten	Overhead	131
	BTW	383
Totale kosten		2.009
Opbrengst heffingen		-2.009
Totale baten		-2.009
Dekkingspercentage		100%

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat veruit het grootste deel van de gemeentelijke kosten komt van het taakveld afval (€ 2,1 miljoen). De kosten zitten vooral in het daadwerkelijk inzamelen en verwerken van het bedrijfs- en huishoudelijke afval. Ook het scheiden van afval en het recyclen ervan valt hieronder. Omdat er ook bedrijfsafval op het taakveld is opgenomen worden niet alle kosten van het taakveld meegenomen. Dit is inclusief de kosten voor de heffing en invordering van de afvalstoffenheffing. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken het versturen van aanslagen aan de juiste personen.

Daarnaast begroten wij € 131.000 voor het taakveld overhead. Dit zijn kosten die worden gemaakt door de sturing en ondersteuning van medewerkers in brede zin.

5.1.3.4 Rioolheffing

De wettelijke basis voor het heffen van rioolheffing ligt in artikel 228a van de Gemeentewet. In de rioolheffing worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het in stand houden van het gemeentelijk rioleringsstelsel.

Met de invoering in 2008 van de Wet gemeentelijke watertaken heeft de gemeente naast de zorgplicht voor het afvoeren van huishoudelijk afvalwater en regenwater ook de zorgplicht voor het grondwater. Daarmee is ook de mogelijkheid ontstaan om de kosten die verbonden zijn aan de taken die voortvloeien uit de Wet gemeentelijke watertaken, toe te rekenen aan de rioolheffing.

De rioolheffing is een bestemmingsheffing (bestemming is watertaken), er staan geen aanwijsbare tegenprestaties tegenover.

Elke gemeente is verplicht een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vast te stellen. In een GRP wordt meerjarig inzicht gegeven in de kosten die gemaakt worden voor de instandhouding van het gemeentelijk rioolstelsel. Om deze kosten transparant te maken splitsen wij eerst uit op welke taakvelden wij deze kosten zullen maken. Vervolgens gaan wij in op de herkomst van de middelen voor het financieren van deze taken.

Rioolheffing		Begroting
(*€1.000)		2023
Lasten taakvelden	Riolering	1.479
	Inkomensregelingen	67
	Verkeer en vervoer	46
	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	97
Baten taakvelden exclusief heffingen	Riolering	-195
Toe te rekenen kosten	Overhead	215
	BTW	170
Totale kosten		1.879
Opbrengst heffingen		-1.879
Totale baten		-1.879
Dekkingspercentage		100%

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat veruit het grootste deel van de gemeentelijke kosten komt van het taakveld riolering (€ 1,4 miljoen). De kosten zitten vooral in daadwerkelijk nakomen van onze gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater, inclusief de kosten voor de heffing en invordering van de rioolheffing.

Daarnaast begroten wij € 215.000 voor het taakveld overhead. Dit zijn kosten die wij maken door de sturing en ondersteuning van medewerkers in brede zin.

Rioolaansluitrecht

De wettelijke basis voor het heffen van het rioolaansluitrecht ligt in artikel 229 van de Gemeentewet. In het rioolaansluitrecht worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het maken van een verbinding tussen het hoofdriool en een nog niet aangesloten pand.

5.1.3.5 Leges en rechten

De mogelijkheid tot het heffen van leges is geregeld in artikel 229, lid 1b van de Gemeentewet. De gemeente levert op aanvraag van individuele burgers een uiteenlopend pakket aan diensten. Door het heffen van leges worden de kosten die hiervoor worden gemaakt in principe verhaald op de burger die de dienst afneemt. Voorbeelden zijn het verstrekken van een paspoort of het verlenen van een vergunning. Degene die de dienst aanvraagt betaalt ook de leges. De heffingsmaatstaf is zeer divers en wordt vermeld in de tarieventabel die hoort bij de legesverordening.

De leges zijn in de tarieventabel van de legesverordening ingedeeld in drie titels:

- titel 1, algemene dienstverlening;
- titel 2, dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning;
- titel 3, dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn.

Op grond van artikel 229b van de Gemeentewet mag de legesverordening als geheel gezien maximaal kostendekkend zijn. Niet elke post zal dus afzonderlijk op zijn kostendekkendheid worden beoordeeld. Dit laatste zou ook moeilijk realiseerbaar zijn gezien het feit dat de kosten voor de individuele diensten moeilijk zijn te bepalen. Dat neemt niet weg dat een gemeente wel een kostendekkendheid per dienst of per samenhangende groep van diensten mag nastreven, als de gemeente in dit opzicht maar een consequente lijn volgt.

Leges en rechten (*€1.000)		Begroting 2023
Lasten taakvelden	Burgerzaken	927
	Verkeer en vervoer	9
	Wonen en bouwen	932
Baten taakvelden exclusief heffingen	Verkeer en vervoer	4
	Wonen en bouwen	2
Toe te rekenen kosten	Overhead	1.785
Totale kosten		3.658
Opbrengst heffingen	Burgerzaken	-189
	Verkeer en vervoer	-12
	Wonen en bouwen	-450
Totale baten		-651
Dekkingspercentage		17,8%

Op grond van het bovenstaande is het mogelijk om kruissubsidiëring toe te passen. Onder kruissubsidiëring wordt verstaan: het hoger stellen van tarieven van leges voor sommige diensten om daarmee de tarieven voor andere diensten laag te kunnen houden. Daarnaast kan bij de tariefstelling uitdrukking worden gegeven aan het profijtbeginsel. Dat is een aparte beleidsmatige afweging. Onderlinge verschillen in - op zichzelf geoorloofde - kostendekkingspercentages tussen groepen van diensten zijn niet in strijd met de wet of met enig algemeen rechtsbeginsel.

De mogelijkheden tot kruissubsidiëring zijn door de komst van de Europese Dienstenrichtlijn (EDR) beperkter geworden. De EDR maakt kruissubsidiëring binnen een cluster van samenhangende vergunningstelsels mogelijk. Dit betreft alleen de diensten aan dienstverrichters waarop de EDR van toepassing is (titel 3 van de Legesverordening). De wetgever heeft hierin geen aanleiding gezien om artikel 229b van de Gemeentewet te wijzigen. De EDR doorkruist daarmee de wettelijke regeling van artikel 229b Gemeentewet.

Bij de introductie van de Wabo in 2010 (omgevingsvergunning, zie Titel 2 van de Legesverordening) ging de wetgever ervan uit dat kruissubsidiëring tussen het cluster omgevingsvergunning en andere in de legesverordening opgenomen dienstverleningen niet mogelijk is. De wens van de wetgever is echter niet in een wettelijke bepaling vastgelegd, zodat in principe artikel 229b van de Gemeentewet onverkort geldt. Wij gaan echter uit van maximaal 100% kostendekkendheid binnen titel 2.

Voor een aantal tarieven binnen titel 1 geldt dat deze door het Rijk zijn gemaximeerd: paspoorten, rijbewijzen, kansspelen en wet bescherming persoonsgegevens.

5.1.3.6 Begraafrechten

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet wordt een vergoeding gevraagd voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaatsen. De heffing wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven zoals die in de verordening begraafrechten zijn opgenomen. De tarieven worden jaarlijks verhoogd met de inflatiecorrectie.

Begraafrechten (*€1.000)		Begroting 2023
Lasten taakvelden	Begraafplaatsen en crematoria	250
Totale kosten		250
Baten taakvelden exclusief heffingen	Begraafplaatsen en crematoria	-
Opbrengst heffingen	Begraafplaatsen en crematoria	-122
Totale baten		-122
Dekkingspercentage		48,7%

5.1.3.7 Marktgeden

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet kan de gemeente een recht heffen voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een deel van de openbare ruimte die gebruikt wordt voor een markt. Belastingplichtig is degene aan wie de standplaats beschikbaar is gesteld.

In totaal verwachten we het komende jaar € 48.000 aan kosten te maken om deze zorgplichten na te komen. Om deze kosten transparant te maken splitsen wij uit op welke taakvelden wij deze kosten zullen maken.

Marktgeden (*€1.000)		Begroting 2023
Lasten taakvelden	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	40
Toe te rekenen kosten	Overhead	8
Totale kosten		48
Baten taakvelden exclusief heffingen	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-
Opbrengst heffingen	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-46
Totale baten		-46
Dekkingspercentage		96,9%

5.1.4 Woonlastenontwikkeling

De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2023:

Woonlasten	2020	2021	2022	2023
OZB Eigenaar	453	483	530	p.m.
Afvalstoffenheffing	251*	274*	177	p.m.
Rioolheffing	165	167	176	p.m.
Totale woonlasten	813	846	883	p.m.

Het COELO berekent jaarlijks per gemeente de belastingdruk. Uit hun publicatie "Atlas van de lokale lasten 2022" blijkt dat voor de veertien Twentse gemeenten de woonlasten voor een gemiddeld meerpersoonshuishouden als volgt zijn weer te geven:

bruto woonlasten eigenaar-gebruiker woning	éénpersoons- huishouden		meerpersoons- huishouden		stijging in % tov 2021	
	2021	2022	2021	2022	1-pers	meerpers
Almelo	845	943	886	986	11,60%	11,20%
Borne	820	884	845	914	7,80%	8,10%
Dinkelland	773	879	797	908	13,70%	13,90%
Enschede	818	927	852	962	13,70%	12,90%
Haaksbergen	908	973	956	1.021	7,10%	6,70%
Hellendoorn	876	902	938	902	3,00%	-3,80%
Hengelo	755	860	795	901	13,90%	13,40%
Hof van Twente**	808		840			
Losser	880	960	898	990	9,10%	10,30%
Oldenzaal	761	828	797	864	8,90%	8,40%
Rijssen-Holten	594	615	636	667	3,60%	4,90%
Tubbergen	695	784	723	813	12,70%	12,40%
Twenterand	785	916	822	957	16,70%	16,40%
Wierden	798	863	825	892	8,10%	8,10%
Overijssel	764	835	796	868	9,30%	9,00%
Nederland	737	826	811	904	12,10%	11,50%

** niet in COELO Atlas 2022 opgenomen

5.1.5 Kwijtscheldingsmogelijkheden

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. Binnen deze mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

- Voor de ozb, riool- en voor de afvalstoffenheffing is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen woonlasten betalen;
- Voor het vaste bedrag en voor een gedeelte van het variabele deel (ledigingen) wordt voor de afvalstoffenheffing kwijtschelding verleend. Voor de rioolheffing wordt alleen kwijtschelding verleend voor een grondslag < 500 m³.;
- Bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm;
- Ondernemers voor de privébelastingen zijn gelijkgesteld met particulieren;
- Kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit;
- Bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

Voor de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen in het kader van het minimabeleid is voor 2021 uitgegaan van een totaalbedrag van € 190.000. De gedeerde inkomsten voor de riool- en afvalstoffenheffing worden gecompenseerd via een verhoging van het tarief van de betreffende heffing.

In dit overzicht is de rangorde voor de eigenaar-gebruiker van een woning op de woonlastenladder van Coelo vermeld.

Gemeente	rangorde	
	2021	2022
Almelo	269	260
Borne	207	174
Dinkelland	143	140
Enschede	217	236
Haaksbergen	330	290
Hellendoorn	319	161
Hengelo	137	159
Hof van Twente **	203	0
Losser	282	268
Oldenzaal	141	112
Rijssen-Holten	7	1
Tubbergen	47	56
Twenterand	174	230
Wierden	178	150
	nummer 1 laagste woonlasten, nummer 370 de hoogste	nummer 1 laagste woonlasten, nummer 349 de hoogste

5.2 paragraaf

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Een van de factoren om de financiële positie van de gemeente te kunnen beoordelen is het in kaart brengen van het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken, de beschikbare weerstandscapaciteit, om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

De financiële kengetallen geven een aanvullend inzicht in de weer- en wendbaarheid van de gemeente en hoeveel financiële ruimte er is om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken.

Uitgangspunt van deze paragraaf is de Nota risicomanagementbeleid 2009 en de Nota reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen 2019.

5.2.1 Risicobeeld

De Gemeente Borne acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Een risico is te definiëren als een onzekere gebeurtenis of omstandigheid met één of meerdere mogelijke oorzaken en met negatieve gevolgen op het behalen van de doelstellingen van onze gemeente.

Periodiek worden de risico's van de organisatie beoordeeld. In deze cyclus worden stappen als risico-identificatie, risicoanalyse, het ontwerpen en het implementeren van maatregelen doorlopen.

Twee keer per jaar wordt het risicobeeld door middel van een risicomanagementrapportage gedeeld met de directie en het MT. Het risicobeeld wordt als één van de onderwerpen tijdens de twee keer per jaar gehouden themamiddagen inzake control gedeeld met het college.

Vanwege het bedrijfsgevoelige karakter liggen de top 10 risico's van zowel de lijnorganisatie en projecten als de grondexploitatie ter inzage bij de griffie en worden ze niet verwerkt in de openbare jaarstukken.

Het geactualiseerde gemeente brede risicobeeld laat ten opzichte van de jaarrekening 2021 een stijging zien. Er is sprake van een verschuiving van het risicobeeld tussen de lijn/ projecten enerzijds en de grondexploitaties anderzijds.

Het totale maximale geldgevolg van de gekwantificeerde risico's bedraagt per 1 september 2022:

Lijn en projecten	€ 20.150.000	(31/12/21: € 8.876.000)
Grondexploitaties	€ 7.452.000	(31/12/21: € 10.304.000)
Totaal	€ 27.602.000	(31/12/21: € 19.180.000)

De dalende tendens van het risicobeeld grondexploitaties die enkele jaren geleden is ingezet zet door. De risico's bij een aantal complexen zijn vervallen doordat de gronden nagenoeg zijn verkocht of complexen op het punt staan afgesloten te worden.

De investeringen in de ambities maakt dat de projecten nadrukkelijker in beeld komen bij het risicobeeld. De actualisatie van risico's van Huis van Borne, 't Wooldrik, de Totaalvisie en Maria Mediatrice leiden tot een verhoogd risicobeeld bij de projecten. Met name de onzekerheid rondom economische ontwikkelingen (o.a. inflatie) als gevolg van de oorlog in de Oekraïne werken door in het risicobeeld. Een aantal risico's werkt door met een hoge kans van optreden. In de concept begroting 2023-2026 is een voorstel opgenomen om de stelpost prijscompensatie met € 435.000 te verhogen. Dit om de verwachte effecten van de inflatie op de verschillende projecten op te vangen dan wel te mitigeren. Zodra de begroting is vastgesteld wordt het risicobeeld hier op aangepast.

Op basis van het volledige risicoprofiel is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald met een statistisch rekenmodel. Dit model gaat er vanuit dat niet alle risico's op hetzelfde moment en in volledige vorm plaats vinden. Hiervoor gebruiken we een zekerheidspercentage van 90%. Op basis van de meest recente risico-inventarisatie en simulatie is de benodigde weerstandscapaciteit € 8.313.000 (31/12/21: € 4.691.000).

5.2.2 Beschikbare weerstandscapaciteit

Structurele weerstandscapaciteit

Middelen die permanent (structureel) kunnen worden ingezet om tegenvallers in de begroting (exploitatie) op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken.

- Onbenutte belastingcapaciteit

In de gemeente Borne is geen sprake van onbenutte belastingcapaciteit. Gezien de OZB norm artikel 12 is de onbenutte belastingcapaciteit nihil. Ten aanzien van rioolrechten, afvalstoffenheffing, geldt dat deze max 100% kostendekkend mogen zijn. Bij overige heffingen of leges die niet 100% kostendekkend zijn is een verhoging van het tarief niet reëel, waardoor ook op deze onderdelen geen sprake is van onbenutte belastingcapaciteit.

- Begrotingsoverschot komende jaren

Er wordt geen begrotingsoverschot verwacht de komende jaren.

Incidentele weerstandscapaciteit

Het vermogen om calamiteiten en andere éénmalige tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat deze invloed hebben op de voortzetting van taken op het te gelden niveau.

- Algemene reserve

De Algemene reserve kan volledig worden gezien als buffer om financiële tegenvallers op te vangen. Wel zijn door de raad afspraken gemaakt over het doel en het gebruik van de reserve.

- Algemene reserve grondexploitatie

Op grond van het voorzichtigheidsbeginsel worden voorziene verliezen in de jaarrekening opgenomen zodra zij bekend zijn. Positieve resultaten, ofwel winsten, worden pas verwerkt als zij met voldoende zekerheid vaststaan en dus zijn gerealiseerd. Vanwege dit uitgangspunt wordt de stand van de reserve gehanteerd in de berekening van de weerstandscapaciteit.

- Reserve beleidsontwikkeling

De Reserve beleidsontwikkeling kan, uitgezuiverd van verplichtingen, gebaseerd op door de raad genomen besluiten, volledig worden meegenomen als weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen	Begr 2018	Jrk 2018	Begr 2019	Jrk 2019	Begr 2020	Jrk 2020	Begr 2021	Jrk 2021	Begr 2022	Begr 2023
Algemene reserve	5.695	5.729	5.729	5.628	5.628	16.577	9.090	8.944	6.121	6.718
Reserve grondexploitatie	5.796	6.052	6.052	5.551	5.551	1.817	1.817	3.840	3.840	2.704
Reserve beleidsontwikkeling	2.638	3.145	3.749	2.816	2.628	0	65	2.281	2.281	16.584
Stille reserves	4.611	3.707	4.400	0	0	0	0	0	0	0
Rekeningsaldo voor bestemming										7
Totaal weerstandsvermogen	18.740	18.633	19.930	13.995	13.807	18.394	10.972	15.065	12.242	26.013
Bestemmingsreserves	20.961	22.126	20.987	22.126	17.787	9.721	8.598	10.892	7.882	5.732
Totaal reserves	39.701	40.759	40.917	36.121	31.594	28.115	19.570	25.957	20.124	31.745
Totaal weerstandsvermogen	18.740	18.633	19.930	13.995	13.807	18.394	10.972	15.065	12.242	26.013
Risico's / weerstandscapaciteit	10.871	4.920	6.057	7.505	7.531	4.693	7.755	4.691	4.686	8.313
Ratio	1,7	3,8	3,3	1,9	1,8	3,9	1,4	3,2	2,6	3,1

5.2.3 Weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

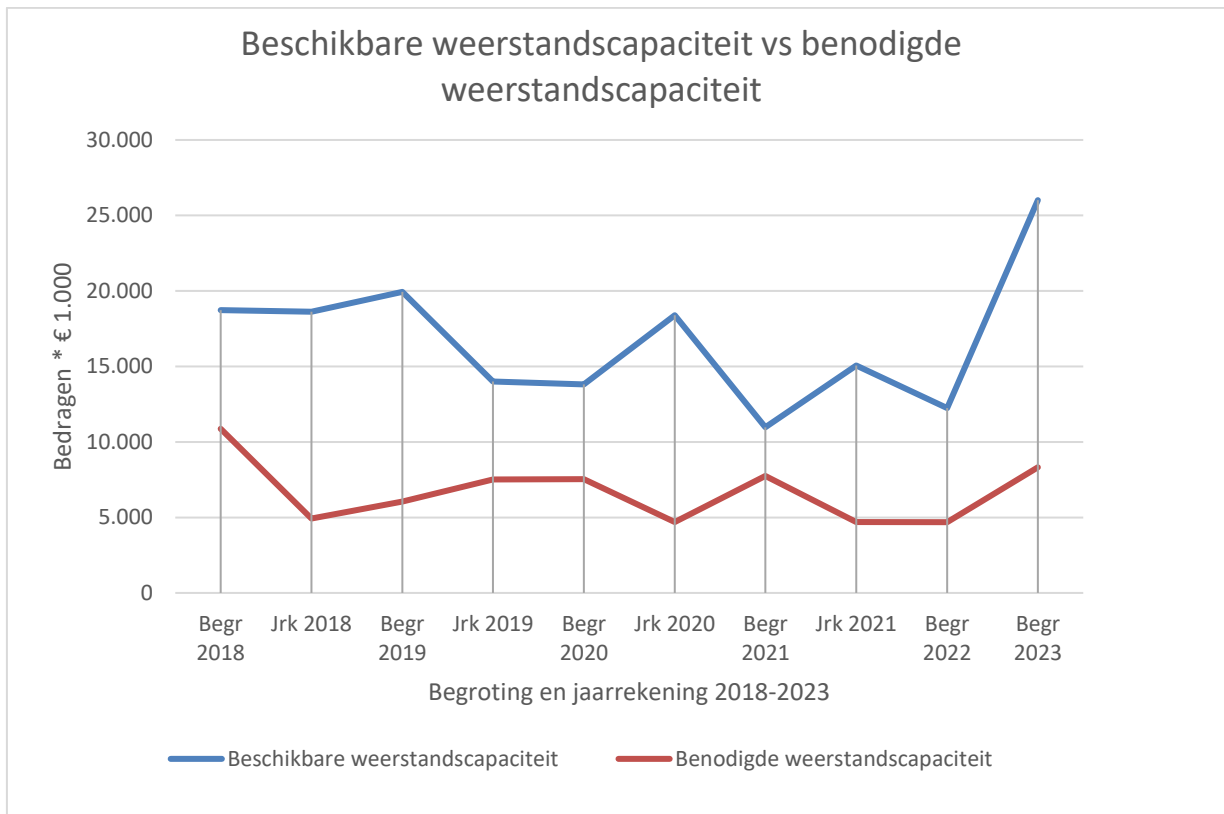
Ratio Weerstandsvermogen

A. Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 26.013.000
B. Benodigde weerstandscapaciteit	€ 8.313.000

Tabel 4: Weerstandsnorm

Waarderingcijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio weerstandsvermogen is met 3,1 nog steeds uitstekend te noemen. De minimale norm die met de raad is afgesproken ligt tussen 1,0 tot 1,4 en betekent voldoende.

5.2.4 Risicokaart

Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen ingedeeld zijn kunnen geplaatst worden in een risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Een risico dat in het groene gebied zit, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft die in het oranje gebied zit, vraagt om aandacht. Een risico dat een risicoscore heeft die in het rode gebied zit vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd. Er wordt een onderscheid gemaakt in het bruto en netto risico. Het bruto risico geeft de situatie weer voordat er maatregelen zijn getroffen. Het netto risico geeft het resultaat na het nemen van maatregelen.

geld	Bruto				
	10%	30%	50%	70%	90%
$x > €500.000$	4	6	2	0	3
$€250.000 < x < €500.000$	4	4	4	0	1
$€100.000 < x < €250.000$	1	4	2	0	0
$€25.000 < x < €100.000$	3	2	4	0	0
$x < €25.000$	0	1	1	0	0
Geen geldgevolgen	4	1	4	1	0
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

5.2.5 Kengetallen

Onderstaand worden de financiële kengetallen toegelicht.

Kengetallen	Laag risico	Neutraal risico	Hoog risico
1a. Netto schuldquote	< 90%	90%	130% >130%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90%	130% >130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20%	50% < 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20%	35% > 35%
4. Structurele exploitatieruimte	>0%		<0%
5. Belastingcapaciteit	< 95%	95%	105% >105%

Kengetallen	Begroting 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026
1a. Netto schuldquote	151%	141%	97%	92%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	151%	141%	97%	92%
2. Solvabiliteitsratio	21%	23%	31%	33%
3. Grondexploitatie	51%	43%	13%	14%
4. Structurele exploitatieruimte	1%	3%	6%	3%
5. Belastingcapaciteit	101%	101%	101%	101%

Netto schuldquote

Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossing op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen. Het eerste jaar zit de gemeente Borne boven deze maximum norm, door de in verhouding grote grondexploitaties en de hoeveelheid projecten. Binnen de kengetallen wordt onderscheid gemaakt ten aanzien van de schuldquote inclusief en exclusief door verstrekte leningen. Aangezien onze gemeente geen lening door verstrekt zijn beide kengetallen gelijk.

Solvabiliteit

Dit cijfer drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Het solvabiliteitspercentage stijgt van 21% naar 33%. Dit wil zeggen dat het risico neutraal is.

Grondexploitaties

Dit cijfer geeft aan hoe groot de grondexploitatie is ten opzichte van de totaal geraamde baten. De boekwaarde van de grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor de grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren betreft. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

Het percentage van de grondexploitaties ligt in Borne tot 2025 hoger dan de hierboven gestelde norm, dit houdt in dat Borne meer risico loopt op het niet verkopen van kavels waarbij de gronden al wel bouwrijp zijn gemaakt.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt aangegeven als een percentage op basis van de structurele baten en lasten. Hoe hoger het percentage, hoe meer structurele ruimte. Voor 2023 is dit percentage positief, wat

inhoudt dat er structurele ruimte in de exploitatie zit. De ontwikkelingen in het meerjarenperspectief laten een structureel sluitende begroting zien.

Gemeentelijke belastingcapaciteit

Dit kengetal geeft aan hoe de gemiddelde woonlasten binnen de gemeente zich verhouden tot het landelijk gemiddelde. De gemiddelde woonlasten liggen 1% boven het landelijk gemiddelde, er is relatief minder ruimte om belastingen te verhogen. De daling van de gemiddelde woonlasten wordt veroorzaakt door de verlaging van de tarieven afval en riool. Hiermee zijn we dicht bij het landelijk gemiddelde gekomen. Voorstellen voor lastendrukverhoging kunnen weer leiden tot stijging van het percentage.

5.3 paragraaf

Onderhoud kapitaalgoederen

Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de gemeentelijke begroting gemeoid. Kapitaalgoederen zijn nodig om de programmadoelen van de gemeente te realiseren en zijn het 'gezicht' van de gemeente. De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is een instrument voor de raad om jaarlijks de kader stellende en controlerende taak uit te kunnen voeren. Zij kan algemene kaders stellen over welke kapitaalgoederen de gemeente moet hebben en hoe zij met haar kapitaalgoederen omgaat, invloed uitoefenen op afzonderlijke investeringsbeslissingen en de kwaliteit van de aanwezige kapitaalgoederen bewaken en zo nodig bijsturen.

In de openbare ruimte hebben we te maken met verschillende kapitaalgoederen. In deze paragraaf gaan we in de op de belangrijkste kapitaalgoederen. Dit zijn wegen en openbare verlichting, riolering, water, groen en gebouwen.

Hieronder wordt ingegaan op deze kapitaalgoederen waarbij inzicht wordt gegeven in het beleidskader, het kwaliteitsniveau, het geplande onderhoud, het achterstallige onderhoud en de trends en ontwikkelingen. Tenslotte worden in een overzicht de geplande onderhoudskosten en investeringen van de kapitaalgoederen gepresenteerd.

Nota kapitaalgoederen

Eens per 4 jaar wordt een Nota kapitaalgoederen uitgebracht. In 2021 is de Nota kapitaalgoederen 2021-2024 vastgesteld. De uit deze nota voortvloeiende consequenties worden hieronder toegelicht voor het begrotingsjaar 2023. Als onderdeel van de Nota kapitaalgoederen heeft de raad besloten om een fonds in te stellen voor toekomstig groot onderhoud en vervangingen. Hiermee wordt geanticipeerd op de te verwachten onderhoudspiek als gevolg van de massale nieuwbouw in het laatste kwart van de vorige eeuw.

5.3.1 Wegen

Beleidskader

Borne heeft geen beleidsplan voor wegen. Voor het noodzakelijke onderhoud wordt een tweejaarlijkse inspectie uitgevoerd die resulteert in een meerjaren onderhoudsplan (MJOP). Er wordt in het MJOP onderscheid gemaakt tussen klein en groot onderhoud. Klein onderhoud is ondergebracht in de dienstverleningsovereenkomst (DVO) met Twente Milieu, terwijl de gemeente zelf opdracht geeft voor groot onderhoud. Binnen de totaal beschikbare budgetten voor groot en klein onderhoud kan jaarlijks, in overleg tussen Twente Milieu en gemeente, worden geschoven. In de Nota kapitaalgoederen 2021- 2024 is de actuele onderhoudssituatie in beeld gebracht. Door het instellen van een voorziening kan de geconstateerde situatie van achterstallig onderhoud (niveau D) in de komende jaren worden aangepakt, waardoor de functionaliteit en veiligheid van de wegen weer op basisniveau (B) kan worden gebracht.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

In 2023 zijn de onderhoudswerkzaamheden te verdelen in (het wegwerken van) achterstallig onderhoud, levensduur verlengend onderhoud, klein onderhoud en regulier groot onderhoud.

Op basis van de laatste wegeninspectie (2021) en de beschikbare gestelde voorziening (€1.655.000) kan in 2023 verder worden gewerkt aan het herstel van achterstallig groot onderhoud. Bij de bepaling van de aan te pakken wegen worden de ruwe inspectiegegevens als basis gebruikt voor de uiteindelijke maatregelen. Hierbij wordt eerst gekeken naar mogelijkheden om aan te sluiten bij andere werkzaamheden, bijvoorbeeld reconstructies of herinrichtingen. Zijn deze voorlopig niet aan de orde dan kan er binnen een wijk gericht groot onderhoud worden gepleegd op die (onderdelen van) straten die onder de maat zijn. Met een beperkte maatregel als een deklaag of een eenvoudige herbestrating wordt de weg of het weggedeelte dan weer op niveau gebracht.

Daarnaast is er voor 2023 € 100.000 extra beschikbaar gesteld voor investeringen. Dit betreft maatregelen die als levensduur verlengend onderhoud worden aangemerkt. De exacte besteding wordt bepaald aan de hand

van de inspectieresultaten. Waar mogelijk / van toepassing zal ook met deze middelen worden aangesloten bij in 2023 uit te voeren herinrichtingen en / of andere onderhoudsactiviteiten in de openbare ruimte.

De jaarlijkse onderhoudsbudgetten zijn verdeeld over de DVO van Twente Milieu en de gemeentebegroting. Via de DVO wordt de veiligheid van voetpaden en fietspaden door middel van klein onderhoud gewaarborgd. Twente Milieu voert hiervoor jaarlijks twee speciale inspectierondes uit. Vanuit de gemeentelijke begroting worden de beschikbare budgetten gebruikt voor regulier groot onderhoud aan wegen. Handhaving van de veiligheid en het voorkomen van achterstallig onderhoud c.q. kapitaalvernietiging zijn uitgangspunt voor de te maken keuzes.

Trends en ontwikkelingen

Binnen de bebouwde kom wordt vaker geluid reducerend asfalt toegepast. Dit werkt kostenverhogend voor het onderhoud omdat de vervangingscyclus korter is dan bij normaal asfalt. In verband met langer thuiswonende ouderen wordt er extra aandacht gevraagd voor de toegankelijkheid en de vlakheid van voetpaden. Dit speelt vooral in bepaalde buurten (bijvoorbeeld Oud Borne). In verband met de klimaatproblemen en verdroging wordt bij nieuwbouw en herinrichtingen vaker gebruik gemaakt van water passerende verharding. Voor het onderhoud betekent dit extra maatregelen om de doorlatendheid te kunnen garanderen.

5.3.2 Openbare verlichting

Beleidskader

Het beleidsplan openbare verlichting bestrijkt de periode 2021-2031. In dit plan komt het thema duurzaamheid ruim aan bod. Dit sluit aan bij de inmiddels afgeronde vervangingsoperatie van de openbare verlichting.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Na uitvoering van het vervangingsplan is de gehele gemeente voorzien van duurzame (LED) verlichting. Daarnaast is (waar mogelijk uit oogpunt van sociale- en verkeersveiligheid) een dim-regime ingesteld. Hierdoor zijn de energielasten flink gedaald. Bijkomend voordeel is dat Borne hierdoor minder last heeft van sterk stijgende energieprijzen.

5.3.3 Straatmeubilair

Beleidskader

Er is geen beleidsplan beschikbaar voor straatmeubilair. De staat van het straatmeubilair is meegenomen in de Nota kapitaalgoederen 2021- 2024

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

In de nieuwe Nota Kapitaalgoederen zijn de consequenties inzichtelijk gemaakt. Op grond hiervan heeft de raad voor 2021 een krediet van € 70.000 ter beschikking gesteld om het areaal weer op orde te brengen. Het krediet heeft een looptijd van 2 jaar. De verwachting is dat dit vervangingsproject in de loop van 2022 kan worden afgerond.

Voor 2023 is eveneens een bedrag van € 70.000 beschikbaar voor de noodzakelijke vervanging van de NBd bewegwijzering (de voormalige ANWB borden). Voorafgaand hieraan dient te worden gecheckt of de bewegwijzering nog goed aansluit op de gewenste routing in de gemeente.

Trends en ontwikkelingen

Bij de vervangingsoperatie die in 2022 plaatsvindt wordt een deel van de beschikbare middelen gereserveerd voor een proef met duurzame borden. Deze borden worden toegepast in de in 2023 te renoveren Spanajardswijk.

5.3.4 Civieltechnische kunstwerken

Beleidskader

In 2016 een MJOP opgesteld voor bruggen, duikers en beschoeiingen.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Achterstallig onderhoud aan de civieltechnische kunstwerken is weggewerkt in 2018. Voor de beschoeiingen geldt dit nog niet. Het is niet gelukt om een inventarisatie gereed te hebben voor de nota 2021- 2024. Voorafgaand aan een nieuwe nota kapitaalgoederen zal een inventarisatie van de beschoeiingen moeten plaatsvinden.

5.3.5 Riolering

Beleidskader

Het beleid, beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen is vastgelegd in het watertakenplan 2022-2026.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Met het uitvoeren van de jaarlijks geplande rioolinspectie wordt de staat van de riolering goed in beeld gebracht en gehouden. De terugkerende cyclus voor rioolinspectie is 15 jaar. De riolering is over het algemeen in redelijke tot goede conditie. Onderhoud aan de riolering wordt berekend op levensduur en controle op de schadebeelden van de uitgevoerde jaarlijkse rioolinspectie.

Volgens de theoretische benadering komt na de voorliggende periode een verhoogde investering op de rioolvervangings. Op basis van de levensduur is in de oudere wijken de riolering aan vervanging toe. Landelijk wordt daar ook voor gewaarschuwd. Om te anticiperen op grote jaarvariaties op de (middel)lange termijn en piekbelastingen zijn de jaarlijkse investeringsbedragen voor rioolvervangings meer uitgevlakt in gegroepeerde termijnen.

In periodiek overleg met beheer (wegen en verkeer) wordt de planning over het onderhoud en vervangings integraal afgestemd.

Kleinschalige beheer- en onderhoudswerkzaamheden worden door Twente Milieu conform de dienstverleningsovereenkomst uitgevoerd. In het vigerende watertakenplan staan de (grotere) rioolvervangings, onderhoudsfrequenties en het afwegingskader met de benodigde investering opgenomen.

Trends en ontwikkelings

Rioolvervangings wordt bij voorkeur uitgevoerd door middel van relinen en tegen de laagst maatschappelijk kosten. Met de uitvoeringsmethode van relinen blijft de bestaande riolering in de ondergrond liggen. Inwendig wordt een uitgeharde kous aangebracht om de kwaliteit van de buis op sterkte terug te brengen. Groot voordeel van relinen is dat de openbare overlast met betrekking tot rioolvervangings zeer beperkt is.

5.3.6 Water

Beleidskader

Het vigerende watertakenplan 2022-2026 en de klimaatatlas welke in samenwerking met het waterschap is opgesteld, is bij planvorming richtinggevend bij wateropgaven. Tevens maakt het waterbeheerplan 2022-2027, de watervisie en de watertoets namens waterschap Vechtstromen onderdeel uit van de ruimtelijke ontwikkelings.

In regionaal verband is er een samenwerkingsverband, zogenaamd Twents waternet. Deelnemers aan Twents waternet zijn de 14 Twentse gemeentes, waterschap Vechtstromen, provincie Overijssel en Vitens. Gezien de impact en de snelle ontwikkelings in de ontwikkelings van het water- en klimaatbeheer wordt overwogen om het visiedocument van 2018 te herzien. Nu met de klimaatverandering komen de wateropgaven bij ontwikkelings steeds prominenter in beeld en ligt een herziening van de visie voorhanden.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Veel activiteiten gebeuren in samenwerking met het waterschap Vechtstromen. Borne is een waterrijk gebied, waarbij vele primaire wateren in stedelijk gebied op de leggerkaart staan van het waterschap. In het overdrachtsdocument (van 2012) tussen beide partijen zijn de algemene voorschriften en de gebiedsindeling vastgesteld.

Gemeentelijk is er geen specifiek ambitieniveau voor het beheer en onderhoud van oppervlaktewateren. Het onderhoud is sober. Uitgangspunt is dat de wateren hun functie kunnen uitoefenen, de wateren veilig zijn en de kosten niet toenemen. Samen met de omwonenden van Oosterveld te Zenderen (en dorpsraad) is gestart met de herinrichting van de vijver. Planning (en afspraak) is dat in voorjaar 2023 het werk in uitvoering komt.

Trends en ontwikkelingen

De verandering in het klimaat heeft een belangrijk effect op de samenleving. Samen in regionaal verband zijn stresstesten op het gebied van wateroverlast, hitte en droogte uitgevoerd. De stresstesten maken de kwetsbare objecten en voorzieningen zichtbaar. Onder de klimaatatlas zijn de resultaten inzichtelijk, deze is voor iedereen inzichtelijk en staat gepubliceerd op de website van Borne.

De drinkwatervoorziening in regio Twente komt steeds meer onder druk te staan. Normaliter staat de algemene drinkwaterreserve op 110%, in Twente is deze aanzienlijk gedaald. Met name in droge perioden waarschuwt de drinkwaterleidingmaatschappij steeds vaker om zuinig om te gaan met het aftappen en gebruik van drinkwater. In Twents waternet staat de problematiek hoog op de agenda. Er wordt een plan van aanpak opgesteld om (mede) te onderzoeken welke rol Twents waternet kan bijdragen om de problematiek te verminderen. Ook oplossingen naar haalbaarheid voor de korte en langtermijn zullen onderdeel uitmaken van het onderzoek.

5.3.7 Openbaar groen

Beleidskader

Het beleid voor de groene kapitaalgoederen wordt in 2022 vastgelegd in een nieuwe Groenbeleidsvisie. Het bomenbeleid wordt vastgelegd in een nieuwe Bomenverordening.

In het Beheer Kwaliteit Plan (BKP) heeft de raad in 2017 de kwaliteitsniveaus voor de verschillende gebiedstypen vastgelegd. Voor het overgrote deel is er sprake van kwaliteitsniveau Basis (B). Enkele bijzondere locaties, zoals bijvoorbeeld de begraafplaats en de stationsomgeving, kennen een hoger kwaliteitsniveau. De gewenste beeldkwaliteit en beheerkwaliteit zijn daarbij beschreven. Voor het kantorenpark Oostermaat geldt een vaste A- kwaliteit op grond van een bijdrage van de ondernemers.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Zoals vermeld wordt gewerkt aan een nieuwe Groenbeleidsvisie. De raad moet deze visie, samen met de nieuwe Bomenverordening de komende periode gaan vaststellen. Zonder uitgebreid vooruit te lopen op de inhoud kan worden gesteld dat de belangrijke thema's gericht zullen zijn op klimaatadaptatie en het behoud en stimuleren van biodiversiteit. Mogelijk leidt dit tot nieuwe investeringen in het groen. Omdat groen in de meeste gevallen een directe relatie heeft met bewoners, krijgt een en ander waar mogelijk gestalte in samenspraak met omwonenden.

Vanuit de Nota kapitaalgoederen is er geld beschikbaar voor het aanplanten van bomen in 2023. Dit gaat om bomen waarvoor eerder een kapvergunning is verleend, maar waarvoor de herplantplicht niet is uitgevoerd. Het vinden van ruimte voor deze bomen is een zoektocht, waar ook particuliere instanties bij zijn betrokken.

Trends en ontwikkelingen

Het klimaat verandert, met als gevolg langere droge perioden en zware regenbuien met veel wateroverlast, die een structureel karakter lijken te krijgen. Hierdoor ontstaat schade, met uitval van groenvoorzieningen tot gevolg. Bij vervanging van weggefallen groen wordt in sommige gevallen gekozen robuuster groen omdat dit beter bestand is tegen de perioden van hevige regenval en droogte.

Er is afgelopen jaar fors ingezet op de bestrijding van de eikenprocessierups, waardoor de gevolgen relatief beperkt bleven. Of deze resultaten direct toe te rekenen zijn aan de bestrijding is niet met zekerheid te zeggen, omdat de weersomstandigheden ook een rol spelen. In regionaal en provinciaal verband is er overleg om de plaagdruk te beheersen en de overlast te verminderen.

Borne zorgt er met de toepassing van nematoden (aaltjes) voor dat de biodiversiteit zou weinig mogelijk in het gedrang komt. Ook wordt gekeken of er plaatselijk afbouw van maatregelen mogelijk is op plekken waar de overlast duidelijk minder is geworden.

Verder wordt er in 2023 een pilot gedraaid met Bokashi. Dit betreft het fermenteren van blad dat weer wordt gebruikt in de eigen plantsoenen.

Tenslotte wordt er ingezet op het mulchen van blad, dat ter plekke wordt verkleind en teruggebracht in de plantsoenen.

5.3.8 Gebouwen

Beleidskader

In 2013 heeft de raad kaders voor gemeentelijk vastgoedbeleid vastgesteld. De gemeente Borne is verantwoordelijk voor het beheer van alle gemeentelijke vastgoedobjecten die in eigen gebruik, voor verhuur of tijdelijk voor strategische doeleinden in eigendom zijn. Om de diverse objecten de waarde te laten behouden en de veiligheid te garanderen is planmatig onderhoud noodzakelijk. De MeerJarenOnderhoudsPlanning wordt periodiek (elke 3-5 jaar) geactualiseerd door externe adviseurs conform de NEN 2767. De planperiode strekt zich uit over een horizon van 30 jaar.

Conform de in 2021 geactualiseerde MeerJarenOnderhoudsPlanning (MJOP) wordt het onderhoud uitgevoerd. Het onderhoud is te verdelen in de twee groepen regulier onderhoud en groot onderhoud/ investeringen.

Uit het beleid voortvloeiende consequenties

Voor alle gebouwen wordt in principe uitgegaan van het plegen van sober, duurzaam en vooral doelmatig onderhoud. De onderhoudsconditie van het vastgoed is gemiddeld goed (conditie 2 conform NEN 2767). Uitzonderingen daargelaten.

Het overige tijdelijke vastgoed is wisselend in onderhoudsconditie, afhankelijk van de vastgoedstrategie.

Naast het plegen van planmatig onderhoud is er een omvangrijke duurzaamheidsopgave voor het gemeentelijke vastgoed die forse investeringen met zich meebrengt. Het MJOP is hier op dit moment niet in voorzien, er zal een actualisatieslag moeten plaatsvinden.

De lopende projecten zorgen reeds voor een impuls van de energietransitie van het gemeentelijk vastgoed. Daarnaast zijn er aanvullende projecten in voorbereiding.

Financieel

Per jaar wordt kritisch gekeken of vervangingen uitgesteld kunnen worden en zo laat mogelijk kunnen worden uitgevoerd. Uiteraard zonder verlies van het kwaliteitsniveau van het object.

Het onderhoud van kapitaalgoederen is te splitsen in regulier onderhoud en groot onderhoud c.q. investeringen, waarbij de eerste ten laste van de exploitatie komt en de anderen worden gedekt uit de Reserve egalisatie onderhoud. De onderhoudsbudgetten zijn berekend op basis van het benodigd onderhoud uit het MJOP.

Trends en ontwikkelingen

De regering heeft in de wetgeving diverse maatregelen opgenomen waarbij zij energiebesparing een impuls wil geven. Gemeenten hebben een voorbeeldfunctie als het gaat om het verduurzamen van vastgoed. In 2023 moeten alle kantoorgebouwen namelijk minimaal label C hebben. De gemeente Borne voldoet hier reeds aan. Bovendien is uit de sectortafel Gebouwde omgeving de ambitie voor gemeenten vastgelegd om in 2050 een energie neutrale vastgoedportefeuille te bezitten. Iedere gemeente moet in het kader van het Klimaatakkoord een portefeuilleroutekaart opstellen voor de verduurzaming van het eigen maatschappelijk vastgoed. In 2020 is de kernportefeuille geïnventariseerd en de mogelijkheden van verduurzaming in beeld gebracht. In 2022 wordt een voorzichtig begin gemaakt met de uitwerking van deze inventarisatie. Hieruit dient de portefeuille routekaart in 2023 van de gemeente Borne voort te vloeien.

Daarnaast moet de gemeente bij verkoop van onroerende zaken een (selectie)procedure volgen conform de rechtspraak Didam-arrest

5.3.9 Overzicht onderhoudskosten

Onderstaand is een overzicht opgenomen met de meerjarig begrote onderhoudskosten op de afzonderlijke onderdelen. Jaarlijkse schommelingen in het planmatig onderhoud wat betreft de gebouwen worden opgevangen door de bestemmingsreserve egalisatie onderhoud.

Begroting onderhoud kapitaalgoederen (*€ 1.000)	Begroting 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026
1. Wegen	964	964	964	964
2. Openbare verlichting	57	57	57	57
3. Straatmeubilair	30	30	30	30
4. Civieltechnische kunstwerken	35	107	107	107
5. Riolering	589	589	589	589
6. Water	94	94	94	94
7. Openbaar groen	1.697	1.697	1.697	1.697
8. Gebouwen	1.207	683	681	548
Totaal	4.673	4.221	4.219	4.086

5.4 paragraaf

Financiering

In deze paragraaf staan de verwachtingen en het beleid over financieringsrisico's. De paragraaf geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

5.4.1 Kaders

De Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet fido) sluit aan bij de ontwikkelingen op de financiële markten en de financieringsbehoefte van decentrale overheden. In deze wet worden de kaders aangegeven waarbinnen decentrale overheden de treasuryactiviteiten moeten uitvoeren. Het doel hiervan is de bevordering van een gezonde financiering en handhaving van de positie van decentrale overheden op de kapitaalmarkt.

Op grond van deze wet worden de gemeenten verplicht een treasurystatuut vast te stellen alsmede in de begroting en de jaarrekening een treasuryparagraaf op te nemen.

5.4.2 Renterisiconorm

Renterisicobeheer omvat het beperken van de invloed van (externe-) rentewijzigingen op de financiële resultaten van de gemeente. Een belangrijk uitgangspunt van de Wet fido is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van gemeenten.

Het doel van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld (schuld met een rente typische looptijd vanaf één jaar). Dit kan door het aanbrengen van spreiding in de looptijden in de leningenportefeuille. De renterisiconorm wordt berekend door een vastgesteld percentage (20% voor de gemeenten) te vermenigvuldigen met het begrotingstotaal. Hoewel het renterisico vanaf 2023 ruim € 13 miljoen bedraagt is de verwachting dat de komende jaren binnen de renterisiconorm wordt gebleven.

Renterisiconorm (* €1.000)	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Begrotingstotaal	68.523	67.558	67.385	66.530
Renterisiconorm in procenten	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm in bedrag	13.705	13.512	13.477	13.306
Renteherzieningen op leningen	0	0	0	0
Betaalde aflossingen	6.104	10.868	12.368	7.468
Renterisico	6.104	10.868	12.368	7.468
Ruimte (+) / overschrijding (-) renterisiconorm	7.601	2.644	1.109	5.838

5.4.3 Kasgeldlimiet

Voor korte financiering geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn, aangezien fluctuaties in de rente bij korte financiering direct een relatief grote invloed hebben op de rentelasten. Om een grens te stellen aan korte financiering (rente typische looptijd tot 1 jaar) is de kasgeldlimiet opgenomen.

De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage (voor gemeenten 8,5%) van het totaal van de jaarbegroting van de gemeente bij aanvang van het jaar. In de Wet fido wordt de gemiddelde korte financiering (de netto vlottende schuld) per kwartaal getoetst aan de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet mag drie kwartalen worden overschreden, na overschrijding van het derde kwartaal dient een plan met maatregelen opgesteld te worden en te worden voorgelegd aan de toezichthouder. Voor 2023 is de kasgeldlimiet als volgt:

Kasgeldlimiet (* € 1.000)	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Begrotingstotaal	68.523	67.558	67.385	66.530
Kasgeldlimiet in procenten	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Kasgeldlimiet in bedrag	5.824	5.742	5.728	5.655
Omvang vlottende schulden				
Omvang vlottende middelen				
Netto vlottende schuld	-	-		
Ruimte (+) / Overschrijding (-) kasgeldlimiet	5.824	5.742	5.728	5.655

5.4.4 Financiering en rente

De som van de aangegane langlopende geldleningen en de aflossingen worden voor de komende jaren in tabel 1 weergegeven. In het renteschema (tabel 2) wordt weergegeven tot welke rentelasten dit leidt in 2023. Daarnaast laat het overzicht zien welke rentebaten er zijn en hoe rente wordt toegerekend aan investeringen, grondexploitaties en projecten. Tot slot laat het overzicht zien welk bedrag er vervolgens aan taakvelden toegerekend mag worden en wat het renteresultaat op het taakveld Treasury is.

1. Financieringsoverzicht per 1-1 boekjaar	2023	2024	2025	2026
Saldo langlopende geldleningen	58.484	52.380	41.512	29.144
Aflossingen langlopende geldleningen	6.104	10.868	12.368	7.468

2. Renteschema	BEGROTING 2023
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	1.360
De externe rentebaten (idem)	174
Saldo rentelasten en rentebaten	1.186
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	639
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-
De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken, die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-
Saldo	639
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	547
Rente over eigen vermogen	26
Rente over voorzieningen	-
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	573
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag 1,0%)	639
Renteresultaat op het taakveld Treasury	-66

De rentelasten in 2023 bedragen € 1,36 miljoen. De rentebaten bedragen € 174.000. Per saldo leidt dit tot een rentelast van € 1,2 miljoen. Hiervan moet € 639.000 worden doorberekend aan de grondexploitaties. Dit leidt tot een restant van € 547.000 aan toe te rekenen rente. Conform de nota reserves en voorzieningen wordt er geen rente toegerekend over eigen vermogen en voorzieningen (de zogenaamde bespaarde rente), op de reserve gezondheidscentrum na. Er wordt hier vanwege contractuele verplichtingen wel rente aan toegerekend. Deze rente bedraagt € 26.000.

De totaal aan de taakvelden toe te rekenen rente bedraagt hierdoor € 573.000. In de begroting wordt een renteomslagpercentage gehanteerd van 1,0% over de boekwaarde van alle vaste activa per 1-1-2023. Dit komt neer op een bedrag van € 639.000. Het verschil tussen de toe te rekenen rente en de daadwerkelijk begrote toegerekende rente vormt het renteresultaat en dat is € 66.000 (V).

Bij eventuele nieuwe beleidswensen die leiden tot een investering en een begrotingswijziging wordt gerekend met een rentepercentage van 2,0%.

5.5 paragraaf

Bedrijfsvoering

In de paragraaf bedrijfsvoering wordt ingegaan op de stand van zaken en op de beleidsvoornemens van onze bedrijfsvoeringstaken. Een goede bedrijfsvoering bestaat uit de ondersteunende taken en is een belangrijk middel om de resultaten die de gemeente wil bereiken ook daadwerkelijk te realiseren. De paragraaf Bedrijfsvoering omvat de intern gerichte beleidsterreinen zoals Medewerkers & Organisatie (ontwikkeling), Juridisch, Informatisering & Automatisering, Inkoop, Financiën, Control & Kwaliteit en (interne) Communicatie.

5.5.1 Medewerkers en organisatie (ontwikkeling)

De weg vooruit

Als gemeentelijke organisatie willen we ons aanpassen aan de ontwikkelingen die ook in de samenleving zichtbaar zijn. In 2022 is een start gemaakt met “De weg vooruit” doordat er vier speerpunten (eigenaarschap, integraliteit, professionaliteit en (vermindere) werkdruk) zijn meegenomen in onze werkwijzen op organisatie-, team- en individueel niveau. In 2023 loopt dit traject door en worden, met de uitkomsten van het medewerkersonderzoek (4e kwartaal 2022) nieuwe acties uitgezet om verdere stappen te zetten.

In 2023 investeren we op de toekomstgerichtheid in onze organisatie en aantrekkelijk werkgeverschap. In 2023 wordt dit gedaan door onder andere:

- Vanuit speerpunten in de Weg vooruit verdere stappen zetten in onze ontwikkeling;
- Het anticiperen op onze personeelsbezetting, o.a. door strategische personeelsplanning te ontwikkelen;
- Verdere invulling geven aan ons leiderschap;
- Bezien en invulling geven aan klantgerichtheid en ons gedrag in Huis van Borne;
- Vanuit de analyse op ons functiehuis zorgen dat de uitvoering van de (her)waardering van functies (HR21) is gedaan;
- Omgaan met de huidige arbeidsmarkt: anticiperen en monitoren op arbeidskosten, balans houden in vast en inhuur en aandacht voor werving & selectie (management- en sturingsinformatie).

Huis van Borne

Met het besluit om over een aantal jaren de intrek te nemen in het Kulturhus in Borne, is de aanleiding ontstaan om na te denken over wat dit betekent voor de organisatie en wat dit vraagt van de medewerkers. Corona en alle ontwikkelingen op dat vlak spelen hier ook een rol in. Met de uitkomsten van het medewerkersonderzoek kan ingegaan worden op de effecten van de afgelopen jaren (coronatijd) en de wensen van de medewerkers op het gebied van hybride- en thuiswerken voor de toekomst.

Functiehuis HR21

Eind 2023 beschikt de gemeente Borne over een actueel functiehuis. Functies zijn beschreven of geactualiseerd en gewogen binnen HR21. Daarbij is de vertaalslag gemaakt met de hogere inwonersklasse (Borne groeit boven de 24.000 inwoners).

Medewerkers

In 2022 is de gemeente Borne gebruik gaan maken van de inhuurdesk (DAS Twente). Hiermee verloopt de inhuur van personeel gestructureerd en worden de aanbestedingsregels gevolgd. Dit geeft meer grip op inhuur en de wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven. Voor 2023 is het van belang hier verdere stappen in te zetten. Hierbij staan de volgende vragen centraal:

- Hoe blijft Borne een aantrekkelijk werkgever?
- Wat heeft Borne, naast het arbeidsvoorwaardelijke deel, te bieden aan toekomstige collega's?
- Hoe zorgen we dat de werving op formatieruimte succesvol verloopt en inhuur niet noodzakelijk is?
- Hoe geeft Borne op professionele en creatieve wijze invulling aan het werving & selectiebeleid?
- Hoe blijven medewerkers duurzaam inzetbaar.

Voor het management is het essentieel dat zij over de juiste management- en sturingsinformatie beschikken om tot de goede afweging/beslissing te komen. Via reguliere bedrijfsvoeringsoverleggen wordt hier invulling aan gegeven.

5.5.2 Juridisch

Er is nog geen sprake van een juridische kwaliteitszorgsysteem (ook wel juridisch control) in onze organisatie. Door de invulling van de vacature voor een jurist vanaf het 4e kwartaal 2022 zal in 2023 het ontwikkelen en invoeren van juridische control vorm krijgen. Met als doel om een goede basis en structuur neer te zetten. Dit leidt tot een waarborging en verhoging van de juridische kwaliteit en een betere beheersing van de juridische risico's. De inzet is om hiermee pro actiever te kunnen zijn.

De juridische medewerkers in de organisatie vormen gezamenlijk een team door alle teams heen. In het centrale juridische overleg worden juridische vraagstukken besproken en op elkaar afgestemd. Iedere juridisch medewerker heeft een standplaats bij een team en een juridisch aandachtsgebied, zoals bijvoorbeeld vastgoed of de Wet open overheid, maar is daarnaast breed inzetbaar. Ook is er ruimte om werkzaamheden op een ander juridisch vakgebied op te pakken. Dit vermindert de kwetsbaarheid en maakt het werk leuker en interessanter. Uitgangspunt is het denken in mogelijkheden en oplossingen voor onze inwoners, ondernemers en organisaties, uiteraard met een goede afweging van de risico's.

Daarnaast is de gemeente op basis van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), de Wet politiegegevens (Wpg) en de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens (Wjsg) verplicht om data protection impact assessments (DPIA) uit te voeren. Dat is een instrument om vooraf de privacyrisico's van een gegevensverwerking in kaart te brengen. Vervolgens kunnen maatregelen worden genomen om de risico's te verkleinen. In 2023 zullen in totaal 15 tot 20 dpi'a's worden uitgevoerd.

5.5.3 Informatisering en automatisering

In 2020 is er een Visie op informatievoorziening (hierna I-visie) opgesteld. Hierin zijn er vijf speerpunten bepaald, die richtinggevend waren voor de prioritering van alle activiteiten, opgaven en projecten in het werkveld van Informatisering en Automatisering (I&A). Deze visie is opgesteld aan de hand van de besturingsfilosofie, de dienstverleningsvisie en de doelstelling welke voortgekomen zijn uit het programma 'de basis op orde'.

Daarnaast was in 2022 het werkplan I&A uitgebreid met het speerpunt Cybersecurity. Onderdeel van het werkplan is een visie op Informatievoorziening (2020 – 2024) voor de gemeente Borne.

De visie 2020 – 2024 kent daarmee 6 speerpunten:

1. Optimale inrichting van de digitale dienstverlening;
2. Verdergaande digitalisering van de werkprocessen;
3. Data gestuurd werken realiseren;
4. Efficiënte en effectieve inrichting van de infrastructuur en de beheerorganisatie;
5. Informatievoorziening is van strategisch belang voor bedrijfsvoering en dienstverlening van de gemeente;
6. Cybersecurity.

Normaliter zou de I-visie leidend zijn tot en met 2024. Echter is het zo dat er interne en externe ontwikkelingen zijn waardoor een aantal doelstellingen wijzigen of een nadere invulling krijgen.

In het voorjaar van 2022 zijn de gemeenteraadsverkiezingen geweest en is er het 'Borns Akkoord' door de raad vastgesteld met een daaraan gekoppeld werkprogramma 'Samen Sterk' van de nieuwe coalitie. Hiernaast zijn er diverse externe ontwikkelingen welke een aanzienlijke impact zullen hebben op de informatievoorziening. Zo is de Wet Open Overheid op 1 mei 2022 van kracht gegaan en deze geeft grote invloed op de werkwijze en processen binnen de organisatie.

Deze ontwikkelingen zijn in de geactualiseerde visie opgenomen, waarmee er gekeken wordt welke inhoudelijke I&A-thema's er in de komende 3 tot 5 jaar opgepakt moeten worden.

In 2023 wordt voortgeborduurd op de 'basis op orde', waarin dan de voornemens gerealiseerd zijn. Zo zal er een start worden gemaakt met de migratie naar SharePoint, OneDrive en Teams, voor wat betreft het opslaan van informatie (ten opzichte van de huidige netwerkstructuren). Ook wordt er aandacht gegeven aan het beter monitoren van de verschillende systemen, door implementatie van een monitoringssysteem en zijn er voornemens om applicaties te implementeren, bijvoorbeeld voor de Grondexploitatie.

Ook wordt er een vervolg gegeven aan het naar de cloud brengen van applicaties, zodat borging van deze applicaties alsook het technisch beheer beter worden ondervangen.

Het Huis van Borne en het genereren van managementinformatie uit de diverse applicaties zal ook een aandachtspunt zijn in 2023. Verder wordt er aandacht geschonken aan het optimaliseren van de interne processen van I&A, waarbij er gekeken zal worden naar de sourcing-strategie en bijhorende formatie.

5.5.4 Inkoop

In 2023 wordt er verder gewerkt aan de professionalisering van de inkoop binnen de gemeente Borne. Jaarlijks wordt een inkoopanalyse gemaakt met het doel meer inzicht in de gedane inkopen en aanbestedingen te krijgen. Door beter inzicht wordt het risico op onrechtmatigheid kleiner en is er betere controle op de uitvoering van het inkoop-en aanbestedingsbeleid. Ook kan meer worden gestuurd op bundeling van opdrachten, mede door regionale samenwerking, waardoor efficiënter en effectiever zal worden ingekocht.

Een volledige contractregistratie is van belang uit controle- en verantwoordingsoogpunt. Hierdoor worden problemen zoals zoekrakende contracten en het ongemerkt doorlopen van contracten, voorkomen. Ook in 2023 zal deze registratie onderdeel zijn van de jaarlijkse accountantscontrole en mede de basis vormen voor de jaarlijkse inkoopkalender van de gemeente Borne.

In 2023 zal het aandachtspunt liggen op verdere standaardisering van het inkoopproces, het ontwikkelen van duidelijke uitvoeringsregels en meer bewustwording creëren door het organiseren van workshops voor de interne stakeholders.

5.5.5 Financiën

In 2023 wordt uitvoering gegeven aan de beleidsdocumenten die de afgelopen jaren zijn vastgesteld. Dit betreffen onder andere de budgethoudersregeling, de financiële verordening en het treasury statuut. Hierbij wordt vooral aandacht geschonken aan verder professionaliseren van het budgethouderschap en het sturen en monitoren. Daarnaast wordt het in 2022 nieuw geïmplementeerde financiële systeem doorontwikkeld. Hierbij wordt een dashboard ontwikkeld waarmee de raad inzicht krijgt in de financiële situatie van Borne. Dit dashboard kan de komende jaren uitgebouwd worden met beleidsmatige informatie.

5.5.6 Integrale verbeteragenda

Om overzicht te behouden in de aanbevelingen en actiepunten uit de verschillende (verplichte) rapportages en de monitoring van de opvolging hiervan is de Integrale Verbeteragenda in het leven geroepen. Deze agenda bevat onder andere actiepunten en aanbevelingen uit de volgende rapportages:

1. Interne controlerapportages;
2. Managementletter;
3. Verslag van Bevindingen;
4. Actieplan informatieveiligheid;
5. Jaarverslag privacy;
6. Cybersecurity;
7. Eenduidige Normatiek Singel Information Audit;
8. Interbestuurlijk toezicht;
9. Verslag commissie bezwaar.

Nadat een aantal jaren weinig voortgang werd gemaakt in afronding van de verschillende actiepunten en aanbevelingen is het opschonen van de Integrale Verbeteragenda door de Directie als speerpunt aangemerkt.

In 2022 zijn vorderingen gemaakt. Het actuele beeld maakt het nodig om dit ook in 2023 als speerpunt aan te merken.

5.5.7 Rechtmatigheidsverantwoording

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is wederom met een jaar uitgesteld en gaat in met ingang van 2023 (indien de voorgenomen behandeling van deze wetwijziging door de Eerste Kamer tijdig wordt afgerond). Colleges van burgemeester en wethouders moeten vanaf 2023 zelf een rechtmatigheidsverklaring afgeven bij de jaarrekening. De accountant geeft geen oordeel meer over de rechtmatigheid in zijn controleverklaring en krijgt hierdoor een andere rol. Dit heeft gevolgen voor de (interne) beheersing binnen de gemeentelijke organisatie. De focus komt meer te liggen op de interne beheersing van de processen in de lijn. Vóór 1 januari 2023 moeten de teams voor deze nieuwe werkwijze zijn ingericht, zodat het College zijn oordeel over de rechtmatigheid kan afgeven.

Wat vraagt dit van de teams? Met de verantwoordelijke medewerkers die de controles gaan uitvoeren worden afspraken gemaakt over de planning, uitvoering en oplevering. Vanuit de onafhankelijke controlrol worden steekproefsgewijs verbijzonderde interne controles (VIC) uitgevoerd. Hierdoor is er meer regie over de rechtmatigheidsverantwoording. Deze uitkomsten worden met de betreffende procesverantwoordelijken besproken. Via rapportages wordt het managementteam en het college van B en W geïnformeerd. De komende periode wordt er gefocust op de doelmatigheidsaspecten en doorontwikkeling van deze werkzaamheden.

In het Controleprotocol 2022-2025 (raad) en Intern Controleplan 2022-2025 (college) zijn afspraken vastgelegd hoe om te gaan met deze nieuwe wetgeving. Het college is verplicht om onrechtmatigheden toe te lichten in de bedrijfsvoeringsparagraaf indien de geconstateerde onrechtmatigheid de verantwoordingsgrens overschrijdt. Wij hechten waarde aan het gesprek over de bevindingen uit de rechtmatigheidscontroles. Daarom beperken wij ons niet alleen tot het geven van een toelichting louter bij het overschrijden van de verantwoordingsgrens. Wij rapporteren derhalve alle bevindingen omtrent de financiële rechtmatigheid boven de rapportagegrens in de paragraaf bedrijfsvoering met een toelichting vanuit haar actieve informatieverstrekking richting raad. De rapportagegrens is in het IC plan 2022-2025 vastgesteld op € 100.000.

5.5.8 Interne communicatie

Communicatie is van ons allemaal. Ook in 2023 wordt volop ingezet op de coachende en adviserende rol vanuit communicatie. Dit wordt gedaan door de consultants expliciet te koppelen aan bedrijfsonderdelen en steeds meer aan de voorkant aanwezig te zijn om de communicatieve impact te belichten. Daarbij wordt gewerkt volgens twee belangrijke principes: al onze medewerkers zijn ambassadeurs en we werken voor en samen met de Bornse samenleving. Het sociaal intranet is een belangrijk middel in de interne communicatie en wordt telkens verder doorontwikkeld zodat het actueel blijft. Er wordt gemonitord wat er 'speelt' op Beezzz en waar behoefte aan is. Afhankelijk van de mogelijkheden en behoefte, wordt Beezzz verder doorontwikkeld.

5.6 paragraaf

Verbonden partijen

Verbonden partijen leveren een forse bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Participatie in verbonden partijen levert gemeenten niet alleen voordelen op, maar ook financiële en bestuurlijke risico's. Om voordelen optimaal te benutten en risico's te beheersen, is grip en sturing op verbonden partijen belangrijk. Deze paragraaf geeft een beeld van de doelstellingen van onze verbonden partijen, de verwachte resultaten en de wijze waarop deze resultaten bijdragen aan het beleid en belang van Borne.

5.6.1 Nota samenwerking

De Nota samenwerking, vastgesteld in 2017, dient als houvast voor de samenwerking met partners zoals verbonden partijen en andere samenwerkingen (zoals subsidierelaties) en voor de raad als hulpmiddel om sturing te houden op wat op afstand gebeurt. In de nota staat omschreven hoe raad, college en ambtelijke organisatie kunnen sturen op het behalen van beleidsdoelen en maatschappelijke effecten met de verbonden partijen en andere samenwerkingspartners volgens de Bornse 'cirkel van sturing'.

5.6.2 Overzicht verbonden partijen

Onderstaand zijn alle verbonden partijen opgenomen, verdeeld in gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties en organisaties met een bestuurlijk belang en een maatschappelijk of algemeen belang.

Overzicht gemeentelijke verbonden partijen 2023

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Vertegenwoordiging/ Verplichte aandeelhouderschap	Verplichte samenw.
1. Gemeenschappelijke regelingen			
Euregio	Openbaar Lichaam	College	NEE
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	Openbaar Lichaam	College	NEE
Crematoria Twente	Openbaar Lichaam	College	NEE
Regionaal Bedrijventerrein Twente	Openbaar Lichaam	College	NEE
Twenteboard	Openbaar Lichaam	College	NEE
Gezondheid, GGD, OZJT en Veilig Thuis Twente	Openbaar Lichaam	College	NEE
Recreatieschap Twente	Openbaar Lichaam	College	NEE
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente	Openbaar Lichaam	College	NEE
Stadsbank Oost Nederland	Openbaar Lichaam	College	NEE
Veiligheidsregio Twente	Openbaar Lichaam	College	JA
Werk en Inkomen Borne, Hengelo & Haaksbergen	Centrumgemeente regeling	College	NEE
Omgevingsdienst Twente	Openbaar lichaam	College	JA
2. Vennootschappen en coöperaties			
COGAS	N.V.	College	NEE
Enexis	B.V.	College	NEE
Bank Nederlandse Gemeenten	N.V.	College	NEE
Twence Holding	B.V.	College	NEE
Twente Milieu	N.V.	College	NEE
Vitens	N.V.	College	NEE
Wadinko	N.V.	College	NEE
3. Stichtingen en verenigingen			
Stichting Beheer Dierenpark Borne	Stichting	College	NEE

De coronacrisis heeft vanzelfsprekend ook forse impact gehad bij de verschillende verbonden partijen waarin geparticipeerd wordt door de gemeente Borne. Er zijn een aantal gemeenschappelijke regelingen die dit signaal al bij uw raad hebben neergelegd bij de aanbidding van de begrotingen. De concrete vertaling naar geld en risico's is nog niet helder.

5.6.2.1 Gemeenschappelijke regelingen

Hieronder per gemeenschappelijke regeling een toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen voor 2023 en verder. In de laatste alinea van deze paragraaf treft u per gemeenschappelijke regeling een detailoverzicht aan, waarin de algemene gegevens en de specifieke risico's worden benoemd.

1. EUREGIO

EUREGIO is geen verbonden partij in de zin van de Wet Gemeenschappelijke regelingen, maar is een openbaar lichaam. Dit betekent dat voor EUREGIO niet dezelfde verplichtingen gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan de deelnemende gemeenten. De EUREGIO werkt aan het strategieproces EUREGIO 2030: welke visies en strategische doelen zullen de komende jaren aan de basis staan van het werk van de EUREGIO als organisatie en waar komt de inhoudelijke focus te liggen?

2. Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)

Omdat GBT belastingen persoonlijk en begrijpelijk wil maken, gaat de doorontwikkeling de komende jaren vooral over de menselijke maat en het vermogen om de visie uit te laten dragen door onze medewerkers. Het gaat dus over de wijze waarop de medewerkers in staat zijn om het proces van waarderen, heffen en innen van de gemeentelijke belastingen persoonlijk en begrijpelijk te maken. Voor zowel gemeenten als de inwoners van die gemeenten.

3. Openbaar Lichaam Crematoria Twente (OLCT)

Het OLCT heeft tot doel om zorg te dragen voor de continuïteit van een crematoriumvoorzieningen ten behoeve van het verzorgingsgebied. Hierbij wordt de kwaliteit van de crematoriumvoorziening gehandhaafd op het huidige niveau.

4. Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT)

Port of Twente bundelt alle krachten van logistiek Twente om de sector te versterken, te verduurzamen en de Twentse economie te ondersteunen. Port of Twente is belangenvereniging, havenbeheerder, grondbedrijf en vestigingsloket in één. Gronden worden in erfpacht uitgegeven. Kopers hebben de keuze tussen het ineens afkopen van de erfpacht of jaarlijks betalen van erfpacht. Deze keuze heeft veel invloed op de snelheid waarmee de middelen terugvloeien in de GR. De risico's, dat erfpachters de opstallen verkopen en de GR met problemen opzadelen zijn in de overeenkomsten ondervangen.

Op het gebied van acquisitie wordt samengewerkt met Oost en de NFIA (agentschap voor buitenlandse investeringen). Dit heeft geleid tot goede contacten met beleggers en ontwikkelaars in logistiek vastgoed.

5. Twenteboard

De Regio Twente is per 2022 ontvlochten in drie delen. Twenteboard is een samenwerking op sociaal economisch gebied tussen overheid, ondernemers en kennisinstellingen.

6. Gezondheid, GGD, OZJT en Veilig Thuis Twente

De Regio Twente is per 2022 ontvlochten in drie delen. Hierdoor is er ook een gemeenschappelijke regeling ontstaan met de focus op gezondheid. Deze gemeenschappelijke regeling bevat onder andere GGD, OZJT en Veilig Thuis Twente.

7. Recreatieschap Twente

Na de ontvlechting van de Regio Twente per 2022 is het Recreatieschap Twente ontstaan. Deze organisatie beheert en onderhoudt de drie Twentse recreatieparken en de toeristische routes.

8. Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB)

De SWB is het samenwerkingsverband van Hengelo, Borne en Hof van Twente die uitvoering geeft aan de voormalige Wet Sociale Werkvoorziening, nieuw Beschut Werk en is het ontwikkelbedrijf waarin mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt ondersteund en begeleid worden naar betaald werk. Deze resultaten zullen in 2022 beter meetbaar zijn aan de hand van eenduidig gedefinieerde KPI's. Hierbij ligt de focus op kwaliteit, tevredenheid en rendement.

Het WSW subsidieresultaat wordt negatiever. Door optimalisering van de verdienmodellen, actief prijsbeleid en gerichte kostenbeheersing wordt een negatief resultaat verwacht van € 900.000. Hierbij is geen rekening gehouden met de effecten van de coronacrisis. De dekking wordt gevonden binnen de reserves van het SWB.

Vanaf 2023 is de verwachting dat het resultaat verder zal stabiliseren en er een weerstandsvermogen van voldoende niveau resteert. Deze manier van dekken betekent dat de bijdrage van de gemeente Borne € 54.000 per jaar blijft.

9. Stadsbank Oost Nederland (SON)

In 2022 wordt een nieuw financieel model ontwikkeld, waarbij de opzet van de P&C documenten qua opzet, structuur en informatiewaarde wordt verbeterd. Binnen dit nieuwe financiële model wordt er ook gewerkt met effectindicatoren.

De bijdrage van de gemeente aan de Stadsbank Oost Nederland is een optelsom van een bijdrage in de bestaanskosten (statisch deel) en een bijdrage per dienstafname (dynamisch deel).

10. Veiligheidsregio Twente (VRT)

De VRT opereert in heel Twente. De brandweer beschikt over 29 kazernes met materieel verspreid over Twente. Vanuit deze kazernes staat de brandweer 24/7 paraat, met zowel beroeps als vrijwilligers, voor de inzet bij incidenten. Daarnaast maakt de crisisorganisatie gebruik van vele medewerkers van alle gemeenten en van overige organisaties. Rekeninghoudend met de landelijke ontwikkelingen, het regionaal risicoprofiel en de wettelijke kaders, is het nieuwe Beleidsplan 2021-2024 "Stabiele factor in tijden van verandering" opgesteld, inclusief het dekkingsplan brandweer.

De begroting 2023 van de VRT heeft een omvang van € 59 mln. Het gemeentelijk aandeel daarin is € 47,8 mln. Ten opzichte van de begroting 2021 is de gemeentelijke bijdrage gestegen met bijna € 1,1 mln. (2,3%). Dit percentage is gebaseerd op de cijfers en prognoses van het Centraal Plan Bureau (CPB) en voldoet aan de uitgangspunten, zoals deze geformuleerd zijn door de deelnemende gemeenten. De stijging is inclusief de 4e (en laatste) tranche van 0,3 mln. ter dekking van de majeure knelpunten op middellange termijn.

Voor de begroting 2023 en verder is er een bestuurlijke werkgroep gestart met het opstellen van de kaderstelling.

11. Werk en Inkomen Borne, Hengelo & Haaksbergen (vm SMS - Samenwerken Maakt Sterker)

Door de centrumgemeente-constructie is er geen sprake van een zelfstandige verantwoording van de gemeenschappelijke regeling, ook al worden er voor de onderlinge kostenverdelingen wel een begroting en een jaar(af)rekening opgesteld. De documenten maken integraal onderdeel uit van de begroting en jaarrekening van de gemeente Hengelo en zijn nog niet beschikbaar.

Inzet in 2022 is, naast het verstrekken van rechtmatige uitkeringen, dat iedereen naar vermogen deelneemt aan de samenleving met de focus op werk (meeprofiteren van de economische groei), ontwikkeling en maatschappelijke participatie.

12. Omgevingsdienst Twente (ODT)

Het ODT streeft naar een model van outputfinanciering, waarbij de vraag gesteld kan worden of dit voor een deel van het werkgebied van de ODT de juiste prikkel is. Bij outputfinanciering is het immers zo dat er geldstromen zijn op basis van productie. Voor het onderdeel vergunningverlening is dit een reële optie, maar bij de vraag naar toezicht lijkt deze financieringsvorm niet passend met het oog op de maatschappelijke resultaten.

5.6.2.2 Vennootschappen en coöperaties

Hieronder een overzicht van alle vennootschappen en coöperaties waarin Borne aandelen in haar portefeuille heeft. Het overzicht laat zien wat het belang van Borne is en hoe de vermogenspositie eruitziet. In de laatste

alinea treft een u per vennootschap of coöperatie een detailoverzicht aan, waarin nader wordt ingegaan op onder andere risico's en belangrijkste ontwikkelingen.

Overzicht vennootschappen en coöperaties (per 30 juni 2022)							
naam vennootsch/ coöperatie	(x € 1.000)	Aandeel	(in mln €)	(in mln €)	(in mln €)	(in mln €)	(in mln €)
	Financieel belang	Borne op totaal	Eigen Vermogen per 01/01	Eigen Vermogen per 31/12	Vreemd Vermogen per 01/01	Vreemd Vermogen per 31/12	Resultaat 2021
COGAS	190,5	7,50%	199,1	144,8	95,9	116,7	5,5
ENEXIS	32,5	0,02%	4.116,0	4.432,0	2.975,0	2.800,0	199,0
Bank Nederlandse Gemeenten	268,0	0,19%	4.364,0	5.062,0	160.359,0	143.995,0	236,0
Twence Holding	27,9	2,79%	142,8	149,6	109,5	15,0	12,3
Twente Milieu	40,5	5,36%	12,2	12,2	19,9	19,9	-
Vitens	25,5	0,44%	557,1	600,3	1.340,1	1.387,8	44,6
Wadinko	5,5	2,30%	65,5	74,1	5,5	6,9	8,7

5.6.2.3 Organisaties met een bestuurlijk/maatschappelijk belang

Stichting Beheer Dierenpark Borne

5.7 paragraaf

Grondbeleid

Grondbeleid is een middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van de volkshuisvesting, lokale economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen te verwezenlijken. In deze paragraaf wordt ingegaan op de visie op het grondbeleid en hoe het beleid wordt uitgevoerd. Daarnaast wordt er ingegaan op de begroting van de grondexploitaties. Dit omvat een actuele prognose van de te verwachten resultaten en de onderbouwingen hiervan. Tot slot wordt ingegaan op de algemene reserve grondexploitatie.

5.7.1 Visie en uitvoering

De hoofdlijnen van het lokale grondbeleid van Gemeente Borne zijn vastgelegd in de Nota grondbeleid 2011-2015. Ondanks het verstrijken van de looptijd is deze nota nog voldoende actueel om bruikbaar te zijn. Grondprijsbepaling wordt jaarlijks gedaan middels de nota grondprijzen. Gemeente Borne wil sturing geven aan de kwaliteit van ruimtelijke ontwikkelingen vanuit een regisserende rol. De gemeente beschikt over een effectief instrumentarium om ontwikkelingen over te laten aan de markt. Toch kunnen er situaties zijn waarin de gemeente zelf de ontwikkeling oppakt. Per situatie wordt bezien welke vorm van grondbeleid en welke in te zetten middelen het beste passen bij de te realiseren doelen van het ruimtelijke beleid.

Grondbeleid is een instrument dat wordt ingezet om doelstellingen op andere beleidsvelden te realiseren. Vanuit de programma's Solidair Borne (wonen en groen) en Duurzaam Borne (omgeving, mobiliteit, etc.) worden in de begroting de doelstellingen aangegeven. Voor een nadere toelichting op het beleid wordt verwezen naar de Nota grondbeleid 2011-2015.

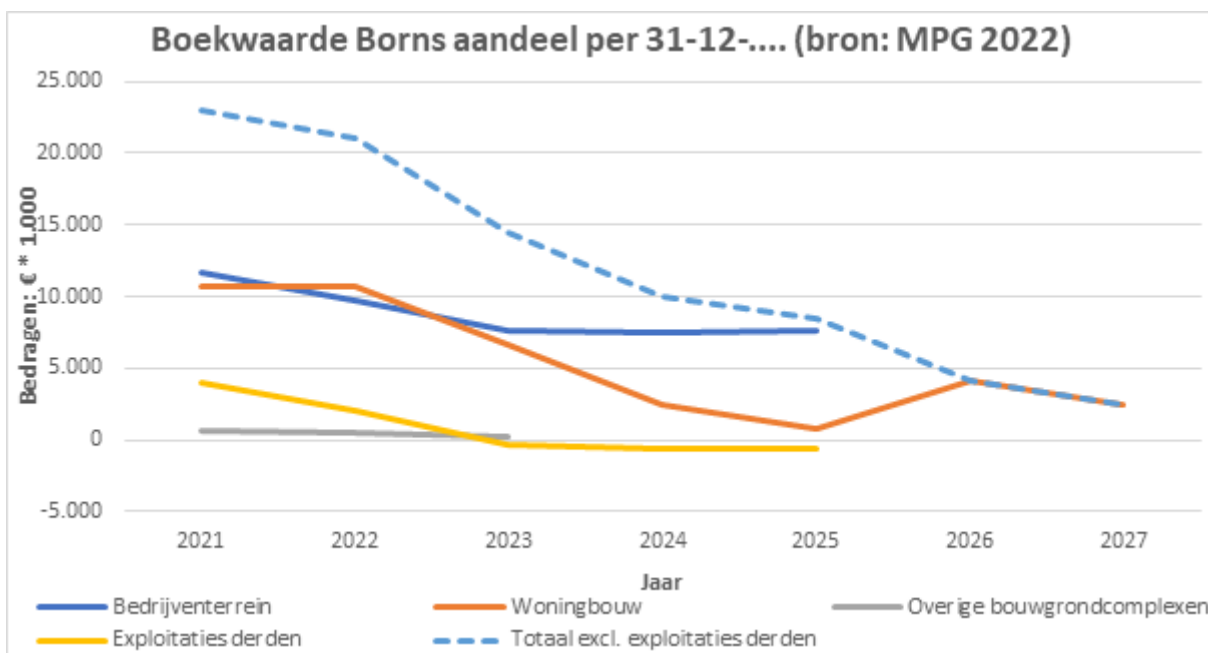
5.7.2 Boekwaarde grondexploitaties

In dit hoofdstuk wordt er gekeken naar de boekwaarde en het boekwaardeverloop van de grondexploitaties. In tabel 1 wordt de boekwaarde per 31-12-2021 weergegeven. Een negatieve boekwaarde correspondeert met een positief saldo in het betreffende complex en omgekeerd.

Er worden drie kolommen gepresenteerd. De eerste kolom is de totale boekwaarde van alle complexen waar Borne een aandeel in heeft. In de tweede kolom staat de boekwaarde die daadwerkelijk in onze boeken staat. Het verschil tussen deze twee kolommen zit in het Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT, XL Businesspark Twente). Het RBT is een gemeenschappelijke regeling waar Borne voor 8% in deelneemt. Meer informatie is te vinden in de paragraaf 'verbonden partijen'. De boekwaarde van deze grondexploitatie bedraagt ruim € 50 miljoen, maar staat niet in onze boeken. In het geval van de Veldkamp en Wijkerslocatie Olde Engberink wordt samengewerkt met gemeente Hengelo. In beide gevallen hebben wij de gehele boekwaarde op de balans staan. Ons aandeel in de Veldkamp is echter 35/115 en in Wijkerslocatie Olde Engberink 50%. Kolom drie geeft daarom de boekwaarde weer met het aandeel van gemeente Borne in elke grondexploitatie.

Tabel 1. Boekwaarde risico Borne (* € 1.000)	Boekwaarde totaal	Boekwaarde Borne	Boekwaarde Borns aandeel
	31-12-2021	31-12-2021	31-12-2021
Veldkamp	38.382	38.382	11.682
Totaal bedrijventerreinen	38.382	38.382	11.682
BM 2c: De Veste	413	413	413
BM 3a: Eschwonen en de Maten deel I	-4.745	-4.745	-4.745
BM 3b: Eschwonen en de Maten deel II	14.584	14.584	14.584
Oosterveld Zenderen	-2.791	-2.791	-2.791
Kollergang	-1305	-1305	-1305
Wijkerslocatie Olde Engberink	4.857	4.857	2.429
Bornsche Flieren	2.370	2.370	2.370
Uitbreiding Hertme II	-210	-210	-210
Totaal woningbouw	13.173	13.173	10.745
Kernrand Borne West	580	580	580
Totaal overige bouwgrondcomplexen	580	580	580
Regionaal bedrijventerrein Twente	50.388	0	4.031
Totaal exploitaties derden	50.388	0	4.031
Totaal	102.524	52.135	27.037

Onderstaande grafiek gaat nader in op ons aandeel in de boekwaarde van alle grondexploitaties en laat het verloop in de komende jaren zien. Binnen de grondexploitaties gaan de lasten voor de baten uit. Bij veel grondexploitaties zitten we nu zover in het proces dat er meer baten dan lasten binnen komen. Van de grexen met een positief resultaat is dit enkel bij Olde Engberink en fase 2b en 3b van Bornsche Maten nog niet zo. Bij deze zal dit omslagpunt later komen. De lijnen bedrijventerrein en overige bouwgrondcomplexen stoppen respectievelijk in 2025 en 2023, omdat deze dan worden afgesloten.

5.7.3 Winstnemingen en verliesvoorzieningen

Tabel 2 geeft aan tot wanneer de grondexploitaties lopen en geeft de actuele netto contante waarde (NCW) en eindwaarde van de grondexploitaties weer. Het betreft hier de totale waarden van de grondexploitatie. In de kolommen winstneming en verliesvoorziening staat het Bornse aandeel.

Voor de berekening van de eindwaarde wordt gebruik gemaakt van de Dynamische Eindwaarde Methode. Hierbij wordt rekening gehouden met rente en prijsstijgingen gedurende de looptijd van de projecten. Om de grondexploitaties onderling vergelijkbaar te maken wordt de eindwaarde teruggerekend naar 1 januari 2022 (contant maken), dit is weergegeven in de kolom NCW. Het terugrekenen van eindwaarde naar startwaarde gebeurt met behulp van de disconteringsvoet. Deze is vanuit het BBV verplicht vastgesteld op 2%. De netto contante waarde bepaalt de hoogte van de verliesvoorziening op dat moment. Indien een grondexploitatie winstgevend is wordt er op basis van de percentage of completion (POC) methode tussentijds winst genomen. Hiervoor wordt jaarlijks het actuele (herziene) resultaat op de grondexploitatie gehanteerd. Indien er grond is verkocht en er kosten zijn gerealiseerd, zal dit in een batige grondexploitatie leiden tot winstneming. De winst wordt dan naar rato van de realisatie gerealiseerd. Voor verlies leidende grondexploitaties wordt een voorziening getroffen voor het begrote tekort op netto contante waarde. Jaarlijks moet hier een bedrag aan worden toegevoegd op basis van het contant maken naar de nieuwe peildatum, zodat uiteindelijk op de einddatum het begrote tekort op eindwaarde is voorzien.

Voor verdere analyse wordt verwezen naar de MPG 2022.

Projecten (bedragen * €1.000)	Looptijd d t/m eind	NCW per 1-1- 2022	Eindwaarde	Winst per 1-1-2022	Verliesvoorziening per 1-1-2022	Verliesvoorziening einddatum
Veldkamp	2025	23.136	25.043		2.143	2.320
Totaal bedrijventerreinen		23.136	25.043	0	2.143	2.320
BM 2c: De Veste	2024	1.885	2.000	1.100		
BM 3a: Eschwonon en de Maten deel I	2025	-6.351	-6.874	5.202		
BM 3b: Eschwonon en de Maten deel II	2028	-476	-547	4		
Oosterveld Zenderen	2022	-2.726	-2.781	2.724		
Kollergang	2023	-1.468	-1.528	1.062		
Wijkerslocatie Olde Engberink	2030	-2.259	-2.700	173		
Bornsche Flieren	2022	2.408	2.456		2.408	2.456
Uitbreiding Hertme II	2026	-1.378	-1.522	197		
Totaal woningbouw		-10.365	-11.496	10.462	2.408	2.456
Kernrand Borne West	2023	226	235		226	235
Totaal overige bouwgrondcomplexen		226	235	0	226	235
RBT	2025	-7.129	-7.716	172		
Totaal exploitaties derden		-7.129	-7.716	172	0	0
Totaal		5.868	6.066	10.634	4.777	5.011

5.7.4 Algemene reserve grondexploitatie

De Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG) is de reserve waarmee winsten uit grondexploitaties worden verrekend en verliezen uit grondexploitaties worden gedekt.

Conform wet- en regelgeving worden verliezen gedekt / voorzien in het jaar waarin het verlies tot uitdrukking komt (onafwendbaar is). Dit is meestal het jaar waarin de exploitatie wordt vastgesteld of het jaar waarin een boekwaarde is ontstaan die nog niet is verantwoord middels een grondexploitatie. Voorzieningen worden getroffen voor het resultaat op startwaarde (contante waarde) van de betreffende grondexploitatie. Door de jaarlijkse herziening van de grondexploitatie en op basis daarvan aanpassing van de voorziening, groeit deze

mee naar de benodigde eindwaarde. Aangezien aan de ARG jaarlijks rente op de ARG en de voorzieningen wordt toegevoegd, zijn de benodigde toevoegingen geborgd.

Naast de verrekening van winsten en verliezen speelt de ARG een belangrijke rol in de dekking van risico. De ARG dient te worden beschouwd als de buffer voor de risico's waarvan de omvang niet redelijkerwijs is in te schatten. De hoogte van de ARG wordt uitgedrukt als percentage van de boekwaarde voor zover de gemeente Borne het risico draagt. Dit betekent dat boekwaarden van de projecten De Veldkamp (35/115) en Wijkerslocatie Olde Engberink (50/50) alleen worden meegewogen voor het Bornse aandeel, al staan deze projecten in hun geheel in de boeken. Anderzijds betekent dit dat de boekwaarde RBT niet in de gemeentelijke rekening is terug te vinden, voor de 8% die Borne daaraan deelneemt, moet worden meegewogen. Tenslotte worden tussentijdse winstnemingen sinds 2017 niet meer ten laste gebracht van de boekwaarde van de complexen. Zodoende moeten deze worden verrekend met de boekwaarde om een realistisch beeld te krijgen.

6 Financiële begroting

6.1 Overzicht van baten en lasten

Onderstaand overzicht geeft de begroting 2023-2026 weer inclusief de actualisatie van bestaand beleid. Het overzicht is onderverdeeld naar de baten en lasten per programma. Conform BBV zijn ter vergelijking ook de cijfers van de jaarrekening 2021 en de actuele begroting 2022 opgenomen. In hoofdstuk 4 is bij elk programma een nadere specificatie opgenomen van de baten en lasten en de verschillende thema's. De algemene dekkingsmiddelen, onvoorzien, overhead en de reservemutaties maken in de programmaverantwoording deel uit van programma Financieel gezond.

Meerjarenbegroting (* €1.000)	Programma	Jaarrek . 2021	Actuele begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Baten	Wonen en leven	2.627	2.514	2.516	2.570	2.729	2.921
	Duurzame toekomst	3.790	2.787	2.893	2.936	2.847	2.847
	Inclusieve samenleving	8.358	6.723	7.475	7.419	7.419	7.407
	Bestuur en samenleving	606	311	364	486	486	486
	Financieel gezond	21.728	13.338	4.380	4.020	4.572	3.940
Totaal Baten		37.109	25.673	17.628	17.431	18.052	17.600
Lasten	Wonen en leven	8.115	7.674	7.948	8.292	8.172	8.013
	Duurzame toekomst	4.062	3.894	3.945	3.954	3.953	3.968
	Inclusieve samenleving	37.162	34.036	34.806	34.946	34.857	34.714
	Bestuur en samenleving	4.514	4.487	4.631	4.680	4.669	4.668
	Financieel gezond	12.015	17.347	7.968	6.146	7.490	6.709
Totaal Lasten		65.869	67.438	59.299	58.018	59.141	58.074
Saldo baten en lasten programma's		-28.759	-41.765	-41.671	40.587	41.089	40.474
Algemene dekkingsmiddelen	Algemene uitkering	37.331	37.847	41.116	42.471	44.481	42.182
	Lokale heffingen	7.137	6.869	7.158	7.233	7.303	7.373
	Dividend	3.493	1.087	1.087	1.087	1.087	706
	Saldo financieringsfuncties	-41	0	90	187	215	-192
	Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal Algemene dekkingsmiddelen		47.919	45.802	49.451	50.978	53.086	50.069
Onvoorzien	Onvoorzien	0	15	15	15	15	15
Overhead	Overhead	7.640	8.368	8.394	8.262	7.438	7.388
Saldo baten en lasten		11.520	-4.346	-629	2.114	4.545	2.193
Reserve mutaties	Toevoeging aan reserves	7.024	1.449	331	929	527	422
	Beschikking over reserves	6.267	5.794	967	1.204	508	370
Totaal Reserve mutaties		757	-4.345	-636	-275	19	52
Resultaat		10.763 V	0 -	7 V	2.390 V	4.526 V	2.141 V

6.2 programma

Uiteenzetting van de financiële positie

6.2.1 Prognose meerjarenbalans

Prognose meerjarenbalans (* € 1.000)	Jaarrek. 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
ACTIVA						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	-	-	-	-	-	-
Materiële vaste activa	62.874	51.945	105.540	106.811	102.815	98.799
Financiële vaste activa	4.161	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Totaal vaste activa	67.035	55.945	109.540	110.811	106.815	102.799
Vlottende activa						
Voorraden	53.095	64.389	34.653	29.358	9.539	9.539
Uitzettingen < 1 jr.	3.581	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Liquide middelen	31	30	30	30	30	30
Overlopende activa	6.614	6.500	6.500	6.500	6.500	6.500
Totaal vlottende activa	63.320	73.919	44.183	38.888	19.069	19.069
Totaal activa	130.355	129.864	153.723	149.699	125.884	121.868
PASSIVA						
Vaste passiva						
Eigen vermogen	36.720	20.139	31.745	33.859	38.404	40.597
Voorzieningen	8.172	6.469	6.539	5.669	4.787	4.642
Langlopende schulden	59.614	82.256	92.439	87.171	59.693	53.629
Totaal vaste passiva	104.506	108.864	130.723	126.699	102.884	98.868
Vlottende passiva						
Netto vlottende schulden < 1 jr.	15.082	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Overlopende passiva	10.768	6.000	8.000	8.000	8.000	8.000
Totaal vlottende passiva	25.850	21.000	23.000	23.000	23.000	23.000
Totaal passiva	130.355	129.864	153.723	149.699	125.884	121.868

6.2.2 EMU-saldo

In onderstaande tabel is het EMU-saldo van onze gemeente over de jaren 2021 t/m 2026 weergegeven. Dit overzicht dient ter monitoring en als informatiebron voor het EMU-saldo van de totale overheid in het kader van Europese afspraken.

EMU SALDO (* € 1.000)	Jaarrekening g 2021	Begroting g 2022	BEGROTING G 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
1 + Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekkingen uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	11.520	-16	-629	2.114	4.545	2.193
2 + Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	3.803	2.928	3.799	4.737	4.080	4.017
3 + Bruto dotatie aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	738	276	340	353	401	401
4 - Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-	-	-	-	-	-
5 + Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	-	-	-	-	-	-
6 + Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa.	-	-	-	-	-	-
Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet in de exploitatie verantwoord						
7 - Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet in de exploitatie staan)	-	-	-	-	-	-
8 + Baten bouwgrondexploitatie	-	-	-	-	-	-
Baten voorzover transacties niet in de exploitatie verantwoord						
9 - Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	-	-	-	-	-	-
10 - Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	-	-	-	-	-	-
11 a Worden er deelnemingen en/of aandelen verkocht (ja/nee)	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
11 b Boekwinst bij verkoop van - deelnemingen en aandelen in jaar	-	-	-	-	-	-
Totaal	16.061	3.188	3.510	7.204	9.026	6.611

6.2.3 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) mogen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten en gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume geen voorzieningen meer worden gevormd. Voor de pensioenverplichtingen aan (oud) wethouders is wel een voorziening (voorziening Appa) gevormd, omdat het jaarlijkse volume kan fluctueren. Daarnaast is er een voorziening gevormd voor het overtollige verlofsaldo van het personeel.

6.2.4 Investerings- en financieringsoverzicht

Hieronder geeft het investeringsoverzicht het verloop van de afschrijvingslast en het verloop van de boekwaarde weer voor de komende jaren. Aandachtspunten en uitgangspunten ten aanzien van financiering zijn opgenomen in de paragraaf financiering. De stand en het verloop van de reserves en voorzieningen is opgenomen in de bijlage reserves en voorzieningen.

Afschrijvings- en boekwaardeoverzicht materiële vaste activa (* €1.000)	Begroting MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026	Begroting MJR 2023
Investing met een economisch nut	3.064	3.550	2.878	2.812
Investing met een economisch nut, dekking door heffing	295	300	302	305
Investerings met een maatschappelijk nut vóór 2017	82	82	82	82
Investerings met een maatschappelijk nut vanaf 2017	358	805	818	818
Totale afschrijvingslast	3.799	4.737	4.080	4.017
Investing met een economisch nut	74.890	76.887	74.010	71.198
Investing met een economisch nut, dekking door heffing	4.601	4.399	4.181	3.876
Investerings met een maatschappelijk nut vóór 2017	1.798	1.717	1.635	1.554
Investerings met een maatschappelijk nut vanaf 2017	24.251	23.808	22.989	22.171
Totale boekwaarde	105.540	106.811	102.815	98.799

Daarnaast komen in ieder geval de onderstaande investeringen op ons af. De dekking van structurele lasten voortvloeiend uit deze investeringen is al verwerkt in de begroting. Hierbij heeft van elk krediet separaat besluitvorming voorgelegen, behalve bij de kredieten voor ICT vervangingsinvesteringen (€ 236.000) en het Baarhuisje op de begraafplaats (€ 100.000). Middels deze begroting worden automatisch deze kredieten geëffectueerd. Daar het vervangingsinvesteringen zijn, stonden de kapitaallasten al op de stelpost vervangingsinvesteringen en zijn deze nu budgetneutraal in de begroting verwerkt.

Investeringsoverzicht (* €1.000)	Begroting MJR 2024 MJR 2025 MJR 2026 2023			
Investering met een economisch nut				
t Wooldrik fase 2	23.749			
(Voorber.) nieuwbouw Bornsche Maten	400			
Bouw De Horsten en OLP	8.392			
GRP (10% conform watertakenplan)	96	99	84	84
ICT vervangingsinvesteringen	236			
Begraafplaats: Baarhuisje	100			
Natuurlijk begraven	50			
Huis van Borne		5.200		
Huis van Borne:inrichting		348		
Investerings met een maatschappelijk nut vanaf 2017				
Wegen	100	100		
NBD Borden	70			
Bomen	220	220		
Speeltoestellen	42	42		
Oonksweg onderdoorgang/reconstructie	4.100			
Randweg bundeling A1/A35	5.000			
Fietstunnel Bornerbroeksestraat	864			
F35 Parallelweg-Oonksweg	368			
Spanjaardswijk	2.850			
Totale investering	46.637	6.009	84	84

6.2.5 Reserves en voorzieningen

Onderstaand het verloop van de reserves en voorzieningen. De voorzieningen voor de grondexploitatie en debiteuren worden hier niet getoond. Deze worden direct in mindering gebracht op de boekwaarde.

RESERVES (* € 1.000)	Jaarrek. 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Rekeningsaldo						
Rekeningsaldo voor bestemming	10.763	1.016	7	2.390	4.526	2.141
Totaal Rekeningsaldo	10.763	1.016	7	2.390	4.526	2.141
Algemene reserves						
Algemene reserve	8.944	6.121	6.718	6.518	6.518	6.518
Reserve Beleidsontwikkeling	2.281	2.281	16.584	16.591	18.981	23.507
Alg. reserve grondexploitatie	3.840	3.840	2.704	2.704	2.704	2.704
Totaal Algemene Reserves	15.065	12.242	26.006	25.813	28.203	32.729
Bestemmingsreserves						
Gezondheidscentrum	691	690	595	595	595	595
Verplichtingen exploitatie	179	71	21	21	21	21
Verplichtingen kapitaallasten	4.766	4.246	4.021	3.797	3.573	3.349
Budgetoverheveling	3.060	-	-	-	-	-
Onderhoud vastgoed	946	633	112	184	251	251
Programma Organisatie	910	-	342	342	342	342
Kapitaalgoederen	-	-	100	176	352	628
Verbindingsweg	-	900	-	-	-	-
Decentralisaties Sociaal Domein	268	268	268	268	268	268
Bomenplan	-	-	200	200	200	200
Totaalvisie	73	73	73	73	73	73
Totaal Bestemmingsreserves	10.893	6.881	5.732	5.656	5.675	5.727
Totaal reserves	36.721	20.139	31.745	33.859	38.404	40.597

VOORZIENINGEN (* € 1.000)	Jaarrek. 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Verplichtingen en risico's						
Wet APPA	2.237	2.319	2.237	2.237	2.237	2.237
Wachtgeld wethouders	230	-	230	230	230	230
ToZo	62	56	-	-	-	-
Onderhoud kapitaalgoederen	1.900	1.655	1.900	1.900	1.900	1.900
Verlofsaldo	275	251	275	275	275	275
Totaal verplichtingen/risico's	4.704	4.281	4.642	4.642	4.642	4.642
Middelen van derden						
RBT	-	373	-	-	-	-
Riolering	2.076	276	889	323	-	-
Reiniging	1.392	2.064	1.008	704	145	-
Totaal Middelen van derden	3.468	2.713	1.897	1.027	145	-
Totaal voorzieningen	8.172	6.994	6.539	5.669	4.787	4.642

6.2.6 Structurele reservemutaties

Incidentele en structurele mutaties reserves 2023	Toevoegingen				Onttrekkingen			
	Rente	I/ S	Overig	I/ S	Afschrijvin g	I/ S	Overig	I/ S
Rekeningsaldo								
Algemene reserve								
Reserve beleidsontwikkeling								
Reserve gezondheidscentrum	25.713	S		S	23.793	S	48.000	I
Reserve verplichtingen exploitatie							50.000	I
Reserve verplichtingen kapitaallasten					223.848	S		
Reserve onderhoud vastgoed			205.000	S			619.000	S
Reserve kapitaalgoederen			100.000	S				

Incidentele en structurele mutaties reserves 2024	Toevoegingen				Onttrekkingen			
Reserve	Rente	I/ S	Overig	I/ S	Afschrijvin g	I/ S	Overig	I/ S
Rekeningsaldo			7.000	I				
Algemene reserve			500.000	I	700.000	I		
Reserve beleidsontwikkeling							6.383.000	I
Reserve gezondheidscentrum	23.793	S					23.793	S
Reserve verplichtingen exploitatie								
Reserve verplichtingen kapitaallasten					223.848	S		
Reserve onderhoud vastgoed			205.000	S			132.500	S
Reserve kapitaalgoederen			200.000	S			124.000	S

Incidentele en structurele mutaties reserves 2025	Toevoegingen				Onttrekkingen			
Reserve	Rente	I/ S	Overig	I/ S	Afschrijvin g	I/ S	Overig	I/ S
Rekeningsaldo			2.390.000	I				
Algemene reserve								
Reserve beleidsontwikkeling			888.000	I				
Reserve gezondheidscentrum	23.793	S					23.793	S
Reserve verplichtingen exploitatie								
Reserve verplichtingen kapitaallasten					223.848	S		
Reserve onderhoud vastgoed			205.000	S			138.500	S
Reserve kapitaalgoederen			300.000	S			124.000	S

Incidentele en structurele mutaties reserves 2026	Toevoegingen				Onttrekkingen			
Reserve	Rente	I/ S	Overig	I/ S	Afschrijvin g	I/ S	Overig	I/ S
Rekeningsaldo			4.526.000	I				
Algemene reserve								
Reserve beleidsontwikkeling			2.825.000	I				
Reserve gezondheidscentrum	23.793	S					23.793	S
Reserve verplichtingen exploitatie								
Reserve verplichtingen kapitaallasten					223.848	S		
Reserve onderhoud vastgoed								
Reserve kapitaalgoederen			400.000	S			124.000	S

6.2.7 Incidentele baten en lasten

OVERZICHT INCIDENTELE BATEN EN LASTEN (* € 1.000)	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Incidentele lasten				
<i>Programma 3: Inclusieve samenleving</i>				
NPO gelden	147			
Impl.plan aanpak wachtlijsten jeugdhulp	21	21		
Swim to Play	55			
Goudbes	44			
<i>Programma 5: Financieel gezond</i>				
Gemeentehuis extra afschrijving	509			
Totaal incidentele lasten	776	21	-	-
Incidentele baten				
<i>Programma 3: Inclusieve samenleving</i>				
NPO gelden	147			
<i>Programma 5: Financieel gezond</i>				
Rente	100	60	30	
Totaal incidentele baten	247	60	30	-
Saldo van incidentele baten en lasten	529	-39	-30	-

7.1 Uitgangspunten begroting 2023

- Uitgangspunt voor het opstellen van een begroting is het door de raad vastgestelde beleid.
- Nieuwe beleidskeuzes worden separaat aan de raad ter besluitvorming voorgelegd
- De meerjarenbegroting 2023-2026 wordt opgesteld op basis van de door de raad vastgestelde begroting, nadien genomen besluiten en autonome ontwikkelingen (ontwikkelingen die buiten de invloedssfeer van de gemeente liggen, zoals bijvoorbeeld actualisaties van het prijsniveau en verplichte uitgaven op basis van wet- en regelgeving).
- Peildatum voor de meerjarenbegroting 2023-2026 is 12 juli 2022 (na vaststelling kaderbrief).
- Budgetaanpassing vinden alleen plaats als er sprake is van autonome ontwikkelingen (buiten de invloedssfeer van de gemeente) en door de raad genomen besluiten.
- Structurele dekking vindt plaats uit de structurele ruimte bij de begroting of uit de stelpost Beleidsontwikkeling.
- De Reserve Beleidsontwikkeling is de dekkingsreserve voor incidentele dekking van nieuw beleid, voor zover de weerstandsratio boven de 1,0 - 1,4 blijft.
- De Algemene reserve en de Algemene reserve grondexploitatie zijn weerstandsreserves en worden niet gebruikt als dekkingsreserves.
- OZB-verhogingen worden alleen voorgesteld als er sprake is van uitbreiding van het voorzieningenniveau dat ten goede komt aan een belangrijk deel van de Bornse gemeenschap.
- De begroting voldoet aan de door de toezichthouder vastgestelde kaders en leidt tot een begroting met repressief toezicht.
- Begrotingsramingen worden gesplitst in incidentele ramingen en structurele ramingen.
- De loon- en prijsontwikkelingen 2023-2026 wordt op concernniveau geraamd op een stelpost (bron: indicator "loonvoet sector overheid" en "index over de materiële overheidsconsumptie (IMOC)").
- De areaalontwikkelingen en vervangingsinvesteringen worden op concernniveau geraamd op een stelpost.
- Bij herfinanciering van langlopende leningen stemmen we de rentetypische looptijd en het renteniveau van de betreffende lening/uitzetting zo veel mogelijk af op de actuele rentestand en de rentevisie (bron treasurystatuut).
- Bedragen worden afgerond op eenheden van € 500.
- Conform de BBV-voorschriften zal de meerjarenbegroting uiteindelijk structureel sluitend moeten zijn.

7.2 Verplichte beleidsindicatoren

In bijlage 7.3 zijn de verschillende (hoofd-)taakvelden opgenomen. Per taakveld zijn effect-/beleidsindicatoren opgenomen in de begroting. Deze indicatoren worden ook gebruikt bij de verantwoording in de jaarrekening. Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording nemen gemeenten een vaste set beleidsindicatoren op in hun begroting en jaarrekening. Deze indicatoren zijn in deze bijlage opgenomen.

0. Bestuur en ondersteuning

- Formatie
Fte per 1000 inwoners: 5,82
- Bezetting
Fte per 1000 inwoners: 5,13
- Apparaatskosten
Kosten per inwoner: € 305
- Externe inhuur
Kosten als% van tot loonsom + tot kosten inhuur: 5%
- Overhead
Overhead als % van totale lasten: 132%

1. Veiligheid

- Verwijzingen Halt
Aantal per 1.000 jongeren: 4
- Winkeldiefstallen
Aantal per 1.000 inwoners: 0,38
- Geweldsmisdrijven
Aantal per 1.000 inwoners: 2,3
- Diefstallen uit woning
Aantal per 1.000 inwoners: 0,6
- Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte
Aantal per 1.000 inwoners: 4,4

3. Economie

- Functiemenging
Aantal: 41,9%
- Vestigingen (van bedrijven)
Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar: 140,3

4. Onderwijs

- Absoluut verzuim
Aantal per 1.000 leerlingen: 0
- Relatief verzuim
Aantal per 1.000 leerlingen: 8
- Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)
% deelnemers aan het VO: 0,8

5. Sport, cultuur en recreatie

- Niet-sporters: 45,6%

6. Sociaal domein

- Banen
Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar: 509
- Jongeren met een delict voor de rechter
% 12 t/m 21 jarigen: 1
- Kinderen in uitkeringsgezin
% kinderen tot 18 jaar: 3
- Netto arbeidsparticipatie
% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking: 72,9
- Werkloze jongeren
% 16 t/m 22 jarigen: 2
- Personen met een bijstandsuitkering
Aantal per 10.000 inwoners: 251,4
- Lopende re-integratievoorzieningen
Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar: 155,7
- Jongeren met jeugdhulp
% van alle jongeren tot 18 jaar: 11,2
- Jongeren met jeugdbescherming in Twente
Alle jongeren in Twente tot 18 jaar: 1,3%
- Jongeren met jeugdreclassering in
Alle jongeren tot 12 tot 23 jaar: 0,3%
- Cliënten met een maatwerkarrangement WMO
Aantal per 10.000 inwoners: 850

7. Volksgezondheid en Milieu

- Omvang huishoudelijk restafval 101 Kg/inwoner
- Hernieuwbare elektriciteit 15,2 %

8. Vhrosv

Gemiddelde WOZ waarde

€ 280.000

Nieuw gebouwde woningen

Aantal per 1.000 woningen: 17,9

Demografische druk

37,8 %

Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden

Eigen woning: € 884. Huurwoning: € 353.

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

Eigen woning: € 914. Huurwoning: € 383.

Borne vergeleken met Nederland

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

1. Veiligheid

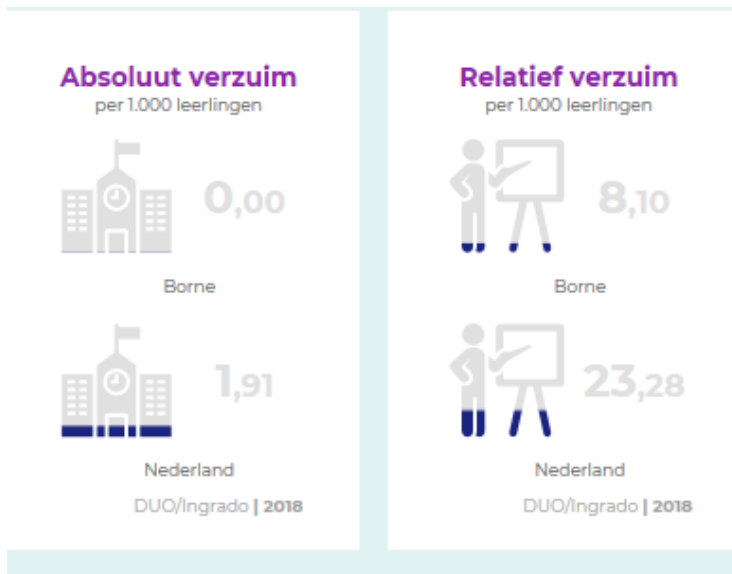
2. Verkeer en vervoer

-

3. Economie

4. Onderwijs

5. Sport cultuur en recreatie

6. Sociaal domein

Jongeren met delict voor rechter

VJI | 2015

Achterstand onder jeugd

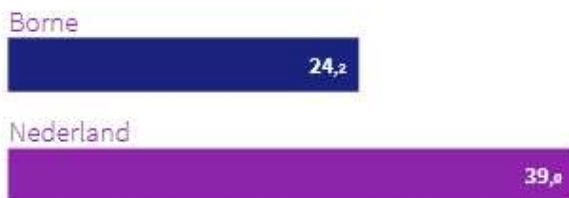
VJI | 2015

CBS Arb.deelnname | 2018

Personen met een bijstandsuitkering

aantal per 1.000 inwoners van 18 jaar en ouder

CBS Participatiewet | tweede halfjaar 2018

Jongeren met jeugdhulp

% van alle jongeren tot 18 jaar

Borne

Nederland

CBS Jeugd | tweede halfjaar 2018

Jongeren met jeugdbescherming

1,1%

Borne

1,1%

Nederland

CBS Jeugd | tweede halfjaar 2018

Jongeren met jeugdreclassering

0,3%

Borne

0,3%

Nederland

CBS Jeugd | tweede halfjaar 2018

Clënten met een maatwerkarrangement

WMO (per 1.000 inwoners)

Borne

62

Nederland

60

CBS MSD WMO | tweede halfjaar 2018

7. Volksgezondheid en milieu

Omvang huishoudelijk restafval

kg per inwoner

Borne

Nederland

CBS Huishoudelijk afval | 2017

Hernieuwbare
elektriciteit

Borne

6,2%

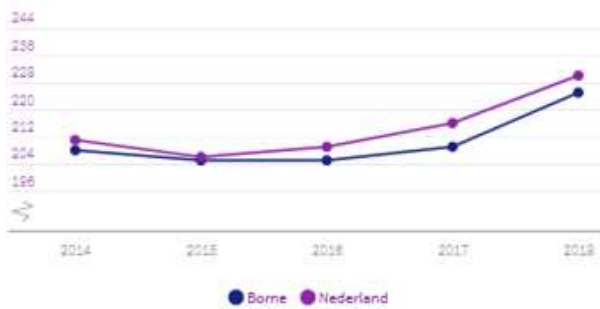
Nederland

16,9%

RWS - KMO | 2017

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Gemiddelde WOZ waarde x €1.000

CBS WOZ | 2014 - 2018

Nieuw gebouwde woningen aantal per 1.000 woningen

21,7
Borne

7,2
Nederland

ABF SysWov | 2016

Demografische druk

Borne

Nederland

CBS Bevolking | 2019

Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden

€ 769
Borne

€ 669
Nederland

COELO | 2019

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

€ 769
Borne

€ 739
Nederland

COELO | 2019

7.3 Baten en lasten per taakveld

Taakveld (bedragen * € 1.000)	Begroting 2023 baten	Begroting 2023 lasten	Begroting 2023 saldo
0.1 Bestuur	0	1.352	-1.352
0.2 Burgerzaken	242	976	-734
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	560	1.294	-734
0.4 Overhead	64	8.458	-8.394
0.5 Treasury	1.261	94	1.167
0.61 OZB Woningen	4.826	254	4.572
0.62 OZB niet woningen	2.453	30	2.424
0.64 Belastingen overig	199	37	163
0.7 Algemene uitkering en uitkeringen Gemeentefonds	41.133	17	41.116
0.8 Overige baten en lasten	242	3.106	-2.864
0.10 Mutaties reserves	967	331	636
0.11 Resultaat van de rekening	0	0	0
Totaal Bestuur en Ondersteuning	51.946	15.948	35.998 V
1.1 Crisisbeheersing en rampenbestrijding	0	1.554	-1.554
1.2 Openbare orde en veiligheid	0	426	-426
Totaal Veiligheid	0	1.979	-1.979 N
2.1 Verkeer en vervoer	16	2.303	-2.287
2.2 Parkeren	10	333	-323
Totaal Verkeer, Vervoer en Waterstaat	26	2.636	-2.610 N
3.1 Economische ontwikkeling	0	25	-25
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	518	580	-62
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	46	263	-216
3.4 Economische promotie	10	23	-12
Totaal Economie	574	889	-315 N
4.1 Openbaar onderwijs	13	291	-279
4.2 Onderwijshuisvesting	170	1.580	-1.410
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	273	965	-693
Totaal Onderwijs	455	2.836	-2.381 N
5.1 Sportbeleid en activering	162	289	-127
5.2 Sportaccommodaties	1.019	2.552	-1.533
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	533	-533
5.4 Musea	0	52	-52
5.5 Cultureel erfgoed	1	80	-80
5.6 Media	0	437	-437
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1	2.416	-2.415
Totaal Sport, Cultuur en Recreatie	1.182	6.359	-5.177 N
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	231	1.682	-1.451
6.3 Inkomensregelingen	5.313	7.468	-2.155
6.4 Begeleide participatie	0	2.603	-2.603

6.5 Arbeidsparticipatie	0	278	-278
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4	1.156	-1.152
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	216	5.540	-5.324
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	22	5.811	-5.790
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	111	-111
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	67	2.401	-2.334
Totaal Sociaal Domein	5.852	27.050	-21.198 N
7.1 Volksgezondheid	20	1.053	-1.033
7.2 Riolering	2.009	1.707	302
7.3 Afval	2.847	2.203	644
7.4 Milieubeheer	0	881	-881
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	122	264	-142
Totaal Volksgezondheid en Milieu	4.998	6.108	-1.111 N
8.1 Ruimtelijke ordening	28	362	-334
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	3.018	3.018	0
8.3 Wonen en bouwen	452	1.338	-886
Totaal Volkshuisvesting, RO en Stedelijke Vernieuwing	3.498	4.718	-1.220 N
Totaal	68.530	68.523	7 V